

2015-01-01

พินิจวิฤตยุคเศรษฐกิจ

กฤษณ์ ภูมิพาณิชย์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

ภูมิพาณิชย์, กฤษณ์ (2015) "พินิจวิฤตยุคเศรษฐกิจ," *Journal of Social Sciences*: Vol. 45: Iss. 2, Article 9.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol45/iss2/9>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

พินิจวิกฤตยูเครน

Exploring the Ukraine crisis

ทิพรัตน์ บุปผะศิริ*
tbubpasiri@gmail.com

Abstract

The Ukraine crisis in domestic politics – Euromaidan - affects its relationship with Russia and European politics. The origin of the crisis is truly complicated resulting from various causes: historical, geographical, and economic. These aspects have never brought about unity among Ukrainians especially the western Ukraine and the eastern Ukraine. The eastern part including the Crimean Peninsula is closely related to Russia whereas the western region sees its history discrete and distinct from its powerful neighbour. Nevertheless, prestigious Russia as a great power always had Kiev, the eastern Ukraine, and Crimea and sees its identity as the centre of the Rus and the Eastern Orthodox. With these perceptions, it is almost impossible for Russia to consider Ukraine just a neighbouring state but “a little brother”. In addition, the geographical location of Ukraine is very important to Russia’s security and economic strategies. Although, Ukraine is an independent state (after the dissolution of the Soviet Union), Russia intends to maintain its influence over Ukraine and is unwilling to let any other powers to play a role in the region. The Ukraine crisis is, therefore, a crisis in domestic politics rooted in the polarised society leading to the crisis in Ukraine’s territorial integrity and with a consequence to international politics.

Keywords: Ukraine, Ukraine crisis, Russia, geopolitics, Euromaidan

*คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทคัดย่อ

กรณีวิกฤตการเมืองภายในกรณี Euromaidan ยูเครนส่งผลต่อความสัมพันธ์กับรัสเซียและการเมืองภายในยุโรปนั้นมีที่มาที่ซับซ้อนเป็นผลจากปัจจัยด้านชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจ ปัจจัยดังกล่าวทำให้ชาวยูเครนไม่เคยและไม่ได้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยเฉพาะระหว่างยูเครนด้านตะวันตกและตะวันออก ยูเครนตะวันออก ภาคใต้ รวมถึงคาบสมุทรไครเมียมีความผูกพันกับรัสเซียอย่างมาก ต่างจากยูเครนตะวันตกที่มองว่าประวัติศาสตร์ของตนนั้นแยกจากรัสเซียชัดเจน ทำให้ชาวยูเครนทั้งสองกลุ่มเห็นต่างกันในการดำเนินความสัมพันธ์กับรัสเซีย ในขณะที่รัสเซียมองว่าเกียรติภูมิในฐานะมหาอำนาจของรัสเซียอันถือว่าตนเป็นศูนย์กลางของชาติพันธุ์รัสเซียและนิกายออร์ทอดอกซ์ตะวันออกมีเคียฟ ยูเครนตะวันออก และไครเมียร่วมอยู่ด้วยตลอด ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของยูเครนยังมีความสำคัญด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจต่อรัสเซีย ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้แม้ยูเครนจะได้แยกตัวออกจากสหภาพโซเวียต (อันมีรัสเซียเป็นศูนย์กลาง) เป็นชาติเอกราชแต่รัสเซียยังคงต้องการคงอิทธิพลเหนือยูเครนโดยมีอาจยินยอมให้มหาอำนาจอื่นใดเข้ามาสร้างอิทธิพลแข่งได้ วิกฤตยูเครนจึงเป็นวิกฤตการเมืองภายในที่ต่อเนื่องส่งผลให้เกิดวิกฤตบูรณภาพแห่งดินแดนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: ยูเครน, วิกฤตยูเครน, รัสเซีย, ภูมิรัฐศาสตร์, Euromaidan

บทนำ

วิกฤตที่เกิดขึ้นในยูเครนตั้งแต่พฤศจิกายน 2013 มิได้เป็นแค่เพียงเรื่องความวุ่นวาย ไม่สงบเรียบร้อยอันเกิดจากการประท้วงขนาดใหญ่และกระจายไปยังหลายพื้นที่ในประเทศ จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพลิกผันในการเมืองภายในและส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างยูเครนกับเพื่อนบ้านใกล้ชิดอย่างรัสเซีย แต่ยังเกี่ยวข้องกับเพื่อนบ้านที่ห่างออกไปอย่างสหภาพยุโรป มหาอำนาจตะวันตกที่ใกล้ชิดกับสหภาพยุโรปอย่างสหรัฐอเมริกา และเลยไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับสหภาพยุโรป - สหรัฐอเมริกา (ตะวันตก) วิกฤตการณ์นี้จึงมีความซับซ้อนอย่างยิ่งที่สะท้อนออกมาให้เห็นจากความยืดเยื้อ ปัญหาต่อเนื่องที่เพิ่มขึ้นมาสำหรับยูเครนเรื่องบูรณภาพของดินแดน

การทำความเข้าใจถึงสาเหตุและผลสืบเนื่องของวิกฤตนี้ทั้งส่วนที่ข้องเกี่ยวกับการเมืองภายในของยูเครนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะได้ใช้แนวทางการศึกษาประดิษฐ์สร้างนิยม (constructivism) มาใช้ในการทำความเข้าใจอัตลักษณ์ ความเชื่อ และผลประโยชน์ของยูเครน เนื่องจากอัตลักษณ์จะสะท้อนการรับรู้ (perception) เกี่ยวกับมิตร ศัตรู ความเป็นพวกหรือไม่ใช่พวก ความเป็นธรรม ความเชื่อ ซึ่งอัตลักษณ์เป็นพื้นฐานสำคัญของการพิจารณาว่าอะไรคือผลประโยชน์ของชาติ และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศก็จำเป็นต้องเข้าใจเรื่องสภาพแวดล้อมทางสังคมระหว่างประเทศและกระบวนการทางประวัติศาสตร์ และการที่วิกฤตยูเครนเกี่ยวข้องโดยตรงกับเพื่อนบ้านใกล้ชิดที่อยู่ในฐานะชาติมหาอำนาจ เช่น รัสเซีย จึงจำเป็นต้อง

เข้าใจปัจจัยด้านภูมิศาสตร์โดยเฉพาะในแง่ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ ความมั่นคง ผลประโยชน์ และบทบาทของมหาอำนาจ โดยเฉพาะมหาอำนาจในภูมิภาคในการเมืองระหว่างประเทศด้วย

บทความนี้จะมุ่งอธิบายวิกฤตยูเครนที่เกิดขึ้นจากกรณีการประท้วง Euromaidan ในสองประเด็นที่เกี่ยวข้องกันคือวิกฤตการเมืองภายในและผลสืบเนื่องต่อการเมืองระหว่างประเทศในยุโรป กล่าวคือจะได้ศึกษาทั้งที่มาและพัฒนาการของเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองจนถึงขนาดมีการขับประธานาธิบดีพ้นตำแหน่ง และผลของเหตุดังกล่าวต่อการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคที่มีรัสเซียเป็นมหาอำนาจหลัก รวมทั้งพิจารณาถึงตัวแสดงต่างชาติอื่นอย่างสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาว่าเข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาการเมืองภายในยูเครนและเกิดความขัดแย้งระหว่างกันอย่างไร

ประวัติศาสตร์ความเกี่ยวข้องของชาวสลาฟตะวันออกสองสาย

กรณีวิกฤตยูเครนเกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานด้านสภาพภูมิศาสตร์ และชาติพันธุ์ ยูเครนมีพรมแดนทางทิศเหนือต่อเนื่องตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออกติดกับรัสเซีย โดยแนวพรมแดนมีความยาวประมาณ 2,300 กิโลเมตร (1,400 ไมล์) ทางตอนใต้ติดทะเลดำอันเป็นทะเลน้ำอุ่นที่เชื่อมโยงไปยังทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ผ่านช่องแคบดาร์ดานเนลล์ (Dardanelles) และบอสพอรัส (Bosporus) ของตุรกี ด้านชาติพันธุ์นั้นชาวยูเครนเป็นชนชาติสลาฟตะวันออก

(เช่นเดียวกับชาวรัสเซีย) พื้นที่แถบเมืองเคียฟนั้นเป็นพื้นที่ที่ชาวสลาฟตะวันออกได้สร้างแคว้นเล็กๆ ของเผ่าพันธุ์โดยราชวงศ์รูริก (Rurik) โดยเรียกชนชาติสลาฟตะวันออกกลุ่มนี้ว่ารัสเซีย (Kievan Rus) ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 9 โดยเชื่อกันว่าคำว่ารัสเซีย (Rus) นั้นมีรากศัพท์มาจากคำว่ารูริก อาณาจักรเคียฟยังมีเมืองสำคัญเช่น นอฟโกรอด (Novgorod) และสมาลเลนสค์ (Smolensk)¹ (จันทร์ฉาย 2550, 3)

อาณาจักรเคียฟได้นับถือศาสนาคริสต์นิกายกรีกออร์ทอดอกซ์ ในปี ค.ศ. 988 จากอิทธิพลของคอนสแตนติโนเปิล (จักรวรรดิไบแซนไทน์) ทำให้ศาสนากลายเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันของชาวรัสเซียต่อมาอาณาจักรเคียฟเสื่อมลงจากการแตกแยกภายในซึ่งอำนาจปกครองหลังรัชสมัยของวลาดิมีร์ที่ 1 หรือวลาดิมีร์มหาราช (Vladimir I, ค.ศ. 980-1015) ทำให้ถูกรุกรานจากภายนอกอย่างมากมาทั้งทางทิศตะวันตก (จาก ลิทัวเนีย โปแลนด์ สวีเดน และฮังการี) และทางทิศตะวันออกโดย มองโกล ค.ศ. 1238 บาตู (Batu) หลานปู่ของเจงกิสข่านตีเคียฟได้พร้อมปล้นสะดมเผาเมือง ต่อมาชาวตาตาร์ (Tatars) หรือตาตาร์เคียฟเข้าทำให้อาณาจักรเคียฟสลายตัวลงไปในที่สุดโดยปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 บรรดาผู้คนได้อพยพเคลื่อนย้ายไปทางตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อหนีอิทธิพลของมองโกล

การเสื่อมสลายของอาณาจักรเคียฟและอิทธิพลปกครองของมองโกล ทำให้หลายเมืองของชาวรัสเซียตั้งตนเป็นอิสระและพัฒนาตนเอง² ดินแดนที่เป็นอาณาจักรเคียฟเดิมถูกแบ่งแยกออกเป็นสองส่วน

¹ ปัจจุบันทั้งสองเมืองอยู่ในรัสเซีย

² มองโกลให้อิสระแก่เจ้าผู้ปกครองต่างๆ ในการปกครองแต่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการให้มองโกล

คือส่วนที่อยู่ภายใต้อาณาจักรข่านมองโกล ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองซาริ (Sarai) โกลัโวลโกกราด (Volgograd) ในปัจจุบัน และส่วนที่อยู่ภายใต้โปแลนด์ และลิทัวเนียอันเป็นอาณาจักรร่วมมหาอำนาจในช่วงนั้น ซึ่งก็คือพื้นที่ส่วนตะวันตกของรัสเซียและดินแดนที่เป็นยูเครนปัจจุบัน มีเมืองสำคัญคือฮอฟการด์และเคียฟ ทำให้ดินแดนส่วนนี้ได้รับอิทธิพลของตะวันตก โดยเฉพาะศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และเป็นที่ยึดในนามรัสเซียน้อย (Little Russia) (จันทร์ฉาย 2550, 4)

ชาวตาตาร์นั้นเป็นชนเผ่าเร่ร่อนชาติพันธุ์เตอร์กิก (Turkic) ซึ่งเข้าร่วมกับกองทัพของมองโกลของเจงกิสข่าน ดังนั้นทัพมองโกลที่รุกรานรัสเซียและยังการเป็นที่ยึดในบรรดาชาวยุโรปในชื่อชาวตาตาร์ และได้อาศัยอยู่ในบริเวณอาณาจักรข่านคิปชัค (Kipchak) ต่อมาชาวตาตาร์เปลี่ยนไปรับและนับถือศาสนาอิสลาม (นิกายสุหนี่) ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 แม้ต่อมารัสเซียจะตีแคว้นข่านตาตาร์ต่างๆ ได้ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 แต่แคว้นข่านไครเมีย (Crimea) กลับตกเป็นแคว้นประเทศราชของออตโตมันเติร์ก กระทั่งถูกรัสเซียยึดได้ในสมัยพระนางแคทเธอรีนมหาราชินีในปี ค.ศ. 1783 (Encyclopedia Britannica 2014) ดังนั้นชาวตาตาร์จึงเป็นอีกชาติพันธุ์สำคัญนอกจากสลาฟตะวันออกที่อาศัยในยูเครนมายาวนาน

สำหรับชาวรัสเซียนั้นมีมอสโกเป็นศูนย์กลาง โดยได้สร้างนครรัฐตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12 โดยอีวาน คาลิตา (Ivan Kalita) ได้พยายามสร้างมอสโก

ให้เป็นศูนย์กลางทั้งด้านอาณาจักรและศาสนจักร สร้างเป็นแคว้นมอสโก (Grand Duchy of Muscovy) เจ้าผู้ปกครองของมอสโกนั้นเป็นที่โปรดปรานของพวกมองโกลเนื่องจากสามารถเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Roberts 1996, 189) และทำให้มอสโกรุ่งเรือง (โดยมีฮอฟการด์เป็นอีกนครรัฐของชาวรัสเซียรุ่งเรืองเช่นกัน) และเป็นแกนสำคัญในการต่อต้านมองโกลกระทั่งแคว้นมอสโกได้รับชัยชนะในยุทธภูมิกูลิโคโว (Kulikovo) ในปี ค.ศ. 1380 ทำให้มองโกลหมดอำนาจในรัสเซียและมอสโกกลายเป็นศูนย์กลางของสลาฟตะวันออกเชื้อสายรัสเซีย นำไปสู่การสถาปนาราชอาณาจักรในรัชสมัยของอีวานที่ 3 หรืออีวานมหาราช (Ivan III- Ivan the Great) ที่ประกาศเอกราชจากมองโกลในปี ค.ศ. 1480 และสถาปนารัสเซียเป็นโรมที่สามผู้สืบทอดศาสนาคริสต์ออร์ทอดอกซ์ต่อจากจักรวรรดิไบแซนไทน์ที่ถูกออตโตมันเติร์กยึดครองได้ตั้งแต่ ค.ศ. 1453 และเสื่อมสลายลง และอีวานมหาราชยังได้เริ่มใช้สมัญญานามนำหน้ากษัตริย์ของรัสเซียว่าซาร์ (Tsar, Tzar) อันมาจากคำว่าซีซาร์ (Caesar) ที่ใช้เรียกจักรพรรดิโรมัน รวมถึงการใช้สัญลักษณ์นกอินทรีสองหัว (จันทร์ฉาย 2550, 5; Roberts 1996, 190)

จักรวรรดิรัสเซียได้ถือกำเนิดขึ้นและเป็นที่ได้รับรู้ของยุโรปตะวันตก และในรัชสมัยของอีวานที่ 3 นี้เองที่นครรัฐมอสโกได้ผนวกนครรัฐฮอฟการด์ที่เป็นแคว้นแคว้นชาวรัสเซียที่กำเนิดและรุ่งเรือง มอสโกยังสามารถผนวก สกอฟ (Pskov) และต่อมาสามารถยึดดินแดนส่วนใหญ่ของรัสเซียขาว (White Russia)³ และรัสเซียน้อย (Little Russia) ยกเว้นพื้นที่ส่วนใหญ่ที่เป็นยูเครนปัจจุบันยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของพวกคอสแซค

³โปโลรัสเซียหรือเบลารุสในปัจจุบัน

(Cossacks) และผนวกเมืองสมาเลนสก์ได้ในเวลาต่อมาช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 (Roberts 1996, 190)

พวกคอสแซคนั้นเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในยูเครนในคริสต์ศตวรรษที่ 15 คำว่าคอสแซคมาจากคำว่าคาสัคในภาษาเตอร์กิกแปลว่านักผจญภัยหรืออิสระชน (adventurer or freeman) โดยดั้งเดิมนั้นหมายถึงผู้ที่เข้ามาในทุ่งหญ้าสเตปป์เพื่อล่าสัตว์ ตกปลา และหาน้ำผึ้งตามฤดูกาล แต่ต่อมากลุ่มนี้ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากบรรดาชาวไร่ชาวนาที่หนีจากสภาพไพร่ตืดที่ดิน รวมไปถึงผู้ที่รักชีวิตผจญภัยต่างๆ จากทุกชนชั้นจำนวนผู้คนที่มีมากขึ้นทำให้พวกคอสแซครวมตัวกันเพื่อปกป้องตนเอง และได้มีการพัฒนาจัดองค์กรในเชิงทหารโดยมีตำแหน่งจอมทัพ (commander in chief) หรือเรียกว่า hetman มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองซาโปริซฮียา (Zaporizhzhya) พื้นที่ตอนล่างของแม่น้ำดนีปเปอร์ (Encyclopedia Britannica 2014)

ยุคจักรวรรดิรัสเซีย: บ้านพี่เมืองน้อง

จักรวรรดิรัสเซียเริ่มมีบทบาทในการเมืองยุโรปในรัชสมัยของซาร์อีวานที่ 3 ต่อเนื่องซาร์อีวานที่ 4 หรืออีวานจอมโหด (Ivan the Terrible) รัสเซียพยายามขยายอาณาเขตไปทุกทิศทางหากแต่ต้องเผชิญการต่อต้านจากมหาอำนาจเดิม กล่าวคือทางทิศตะวันตกมีเครือจักรภพโปแลนด์ - ลิทัวเนีย ส่วนทางตอนใต้ (โดยเฉพาะสู่ทะเลดำ) ก็ต้องเผชิญกับพวกตาร์ทาร์และจักรวรรดิออตโตมัน จะมีทิศตะวันออกที่สามารถขยายดินแดนโดยครองดินแดนภายใต้อิทธิพลของบรรดาอาณาจักรข่านของมองโกลที่เสื่อมลงทำให้จักรวรรดิรัสเซียขยายดินแดนไปทางเหนือได้ถึงมหาสมุทรอาร์กติก (Arctic) จรดขั้วโลกเหนือด้านไซบีเรียและสู่ทะเลสาบแคสเปียน ช่วงปลายคริสต์

ศตวรรษที่ 16 เมื่อราชวงศ์ของโปแลนด์และลิทัวเนียแปรสภาพเป็นสหภาพรวมทั้งสองรัฐในฐานะเป็นเครือจักรภพโปแลนด์-ลิทัวเนีย พื้นที่ส่วนใหญ่ของยูเครนอยู่ภายใต้โปแลนด์ ซึ่งทำให้มีการตั้งถิ่นฐานของคนโปแลนด์และทำให้ธรรมเนียมและกฎหมายของโปแลนด์มีอิทธิพลหลักรวมถึงมีการเลือกปฏิบัติทางศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์และส่งเสริมคาทอลิก สถานการณ์เช่นนี้ทำให้ผู้คนหลบหนีไปยังดินแดนคอสแซคมากขึ้น และขับไล่พวกตาร์ทาร์ไปยังคาบสมุทรไครเมีย ในส่วนดินแดนที่เป็นยูเครนปัจจุบันนั้นยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของโปแลนด์และตาร์ทาร์กระทั่งกลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 รัสเซียชนะโปแลนด์ในสงครามแย่งชิงดินแดนยูเครนทำให้รัสเซียได้ดินแดนส่วนที่อยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำดนีปเปอร์และรัสเซียขาว (Byelorussia) รวมถึงเคียฟ และผู้นำคอสแซคซาโปโรเจียนบอดาน คเมลนิตสกี (Bohdan Khmelnytsky) ประกาศสวามิภักดิ์ต่อซาร์ในปี ค.ศ. 1654 ในเวลาต่อมาเมื่อโปแลนด์แพ้สงครามกับออตโตมันตั้งแต่ ค.ศ. 1672 (Hrushevskyi 2013)

สนธิสัญญาอันดริโซโว (Treaty of Andrysovo) ค.ศ. 1667 ได้แบ่งยูเครนตามแนวแม่น้ำดนีปเปอร์ ด้านตะวันตก (ฝั่งขวา) อยู่ภายใต้โปแลนด์ ขณะที่ด้านตะวันออก (ฝั่งซ้าย) รวมถึงเคียฟเป็นรัฐปกครองตนเองโดยจอมทัพคอสแซค (Hetmanate) ภายใต้อารักขา (protectorate) ของรัสเซีย แต่ดินแดนซาโปริซฮียายังคงมีการปกครองอิสระโดยคอสแซค อย่างไรก็ตามผู้นำคอสแซคฝั่งขวายพยายามต่อต้านทั้งโปแลนด์และรัสเซียโดยขอความช่วยเหลือจากออตโตมัน จึงทำให้คอสแซคฝั่งรัสเซียถูกรานข้ามแม่น้ำสู่ฝั่งขวาและสามารถยึดพื้นที่และประกาศรวมยูเครนภายใต้ผู้นำคอสแซคเดียวภายใต้การอารักขาของมอสโกในมีนาคม ค.ศ. 1674 แต่ต่อมาออตโตมัน

เติร์กสามารถชิงพื้นที่กลับคืนได้และโปแลนด์สามารถชิงดินแดนฝั่งขวาได้อีกครั้งในปี ค.ศ. 1683

เมื่อรัสเซียตกลงเป็นพันธมิตรกับโปแลนด์ในสงครามกับสวีเดนในสมัยซาร์ปีเตอร์มหาราช (เพื่อที่รัสเซียจะได้ทางออกสู่ทะเลบอลติก) ผู้นำคอซแซคจึงหาทางยึดครองดินแดนฝั่งขวาเมื่อโปแลนด์ยอมสงบศึกกับสวีเดนในปี ค.ศ. 1706 แต่ต่อมาซาร์ปีเตอร์มหาราชจะสั่งให้คอซแซคคืนด้านตะวันตกให้โปแลนด์ แต่ผู้นำคอซแซค อีวาน มาซีปา (Ivan Mazepa) พยายามหาข้ออ้างต่างๆ ทั้งที่ยึดพื้นที่ไว้ มาซีปาพยายามขอความช่วยเหลือจากสวีเดนแต่ไม่สามารถต่อต้านรัสเซียได้แม้ว่าฝ่ายคอซแซคที่ต่อต้านรัสเซียจะพยายามขอความช่วยเหลือทั้งจากสวีเดน โปแลนด์ และออตโตมัน ท้ายสุดรัสเซียให้การสนับสนุนคอซแซคที่ภักดีต่อตนให้กุมอำนาจขณะเดียวกันก็เพิ่มการควบคุมกดดันยูเครนมากขึ้น ค.ศ. 1722 ซาร์ปีเตอร์มหาราชแต่งตั้งสภาที่ประกอบไปด้วยขุนนางรัสเซียระดับสูงเรียกว่า Little Russian Collegiate เพื่อทำการตรวจสอบการทำงานของ Hetman ซึ่งนั่นหมายถึงการโอนอำนาจทั้งหมดไปยังรัสเซีย นายทหารรัสเซียจึงเข้ามาแทนที่นายทหารคอซแซค มีการกวาดต้อนชาวคอซแซคไปใช้แรงงานในการก่อสร้างคลองเชื่อมระหว่างทะเลสาบแคสเปียนกับทะเลบอลติกทำให้ชาวคอซแซคต้องล้มตายไปจำนวนมาก ถึงช่วงทศวรรษที่ 1730 ดินแดนยูเครนเกือบกลายเป็นแคว้นหนึ่งเท่านั้นของรัสเซีย รัสเซียพยายามสร้างความมั่นคงในการครอบครองดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำดนีปเปอร์โดยการกีดวัฒนธรรมยูเครน รัสเซียห้ามใช้ภาษายูเครนในหนังสือ โรงเรียน และการแสดง ควบคุมศาสนาและการปกครอง หนทางเดียวที่ชาวยูเครนจะมีความก้าวหน้าได้คือต้องพูดภาษารัสเซียและต้อง

ภักดีต่อมอสโก ในขณะที่ดินแดนยูเครนตะวันตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของโปแลนด์ (พื้นที่รอบๆ Uzhhorod, Mukachiv) อยู่ภายใต้การปกครองของฮังการี

ซารีนาคาเทเธอรินมหาราชินี (แคเธอรีนที่ 2) ได้ยกเลิกระบบ Hetmanate และอำนาจในการปกครองตนเองทั้งหมด แต่งตั้งคณะบริหารรัสเซียน้อย (Little Russian Collegiate) ขึ้นมาใหม่เพื่อทำหน้าที่ปกครองแทนในปี ค.ศ. 1764 โดยระบบปกครองใหม่ได้นำระบบไพร่ชาวนามาใช้เพื่อรวบรวมบูรณาการ (integrate) ยูเครนเข้ากับรัสเซีย พื้นที่เป็นดินแดนของพวกคอซแซค คือ Zaporozhian Sich จึงถูกจำกัดเสรีภาพแบบคอซแซคดั้งเดิมไป แม้ว่าคอซแซคจะช่วยเหลือรบกับออตโตมัน โดยดินแดนแถบนี้เองที่รัสเซียมีเป้าหมายสร้างเป็น “รัสเซียใหม่” (New Russia - Novorossiya) ท้ายสุดปลายศตวรรษที่ 1780 เขต Hetmanate ทั้งหมดก็ถูกผนวกเข้ากับจักรวรรดิรัสเซีย ส่วนพื้นที่ยูเครนตะวันตกนั้นเป็นของออสเตรีย - ฮังการี หลังจากโปแลนด์เสื่อมอำนาจถึงขนาดถูกแบ่งแยกประเทศถึงสามครั้ง (ค.ศ. 1772, 1793, 1795) เท่ากับยูเครนอยู่ภายใต้การปกครองของสองชาติ จักรวรรดินิยมใหญ่ แต่ฮรัสซอฟสกี้ให้ความเห็นว่าสภาพพื้นที่ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของออสเตรีย-ฮังการีนั้นดีกว่าตรงกันข้ามกับส่วนที่อยู่ภายใต้รัสเซียที่แย่งลง เนื่องจากการฟื้นฟูด้านวัฒนธรรมและกิจกรรมทางการเมืองเริ่มขึ้นในส่วนยูเครนตะวันตก สภาพการณ์ในดินแดนภายใต้การปกครองของออสเตรีย-ฮังการีเริ่มเสื่อมถอยลงช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อชาวยูเครนพยายามแสวงหาอิสระมากขึ้นในขณะที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันกับชนเชื้อชาติอื่นที่อยู่ในพื้นที่ด้วย โดยเฉพาะชาวโปแลนด์ให้ทางการออสเตรียเห็นว่าชาวยูเครนนั่นเข้าข้างรัสเซียอันทำให้ชาวโป

มีอิทธิพลทั้งทางด้านวัฒนธรรมและทางการเมืองสูงกว่าในดินแดนกาลิเซีย⁴ เมื่อสภาพการณ์เป็นเช่นนี้ทำให้ชาวยูเครนจำนวนมากเริ่มคิดว่ารัสเซียเท่านั้นที่จะช่วยให้ได้อิสระได้ และพร้อมที่จะสละอัตลักษณ์ความเป็นชาติยูเครนเพื่อสนับสนุนรัสเซียในการต่อต้านชาวโปแลนด์ โรมานี และฮังการี และสนับสนุนชาติรัสเซียอันหนึ่งเดียวตั้งแต่เทือกเขาคาร์เปเทียนถึงคาบสมุทรคัสซัคคา (มหาสมุทรแปซิฟิก) (Hrushevskyi 2013)

สรุปข้อข้อพลก็อ้างว่ายูเครนตะวันออกจำเป็นต้องประสบกับความพยายามทำให้เป็นรัสเซียก็ยังคงมีความถวิลหาอดีตอันน่าภูมิใจของคอซแซคและเอกราชมีการหยิบยกประเด็นการฟื้นฟูระบบ hetman ในช่วงชาร์ปาฟโล (พระราชโอรสของซารินาแคทเธอรีนมหาราชินี) แต่เมื่อชาร์ปาฟโลถูกลอบปลงพระชนม์ในปี ค.ศ. 1801 ชาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 กลับไปใช้นโยบายเข้มงวดและการทำให้เป็นรัสเซียอีก กระทั่งถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 การศึกษาประวัติศาสตร์ทางการเมืองของรัสเซียถือว่ายูเครนเป็นหน่วยย่อย (subdivision) หรือเผ่า (tribe) หนึ่งของชาวรัสเซียหรือเป็น “รัสเซียน้อย” (Little Russians) ผู้ซึ่งถูกแบ่งแยกจากความเป็นเอกภาพของชาวรัสเซียโดยพวกมองโกล-ตาตาร์ และถูกหันเหไปจากหนทางประวัติศาสตร์ที่ถูกที่ควรโดยอิทธิพลอันชั่วร้ายของโปแลนด์ ช่วงคริสต์ศตวรรษหลังมีการห้ามพิมพ์สื่อพิมพ์ภาษายูเครน การใช้ภาษายูเครนในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นทางการ (Hrushevsky 2013)

ในส่วนของการเรียกดินแดนยูเครน ภูมิภาคตอนใต้และตะวันออกยูเครนปัจจุบันที่เป็นดินแดนที่

รัสเซียได้จากตาตาร์และจักรวรรดิออตโตมันช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 นั้นในประวัติศาสตร์รัสเซียนั้นเป็นที่รู้จักกันในนาม “รัสเซียใหม่” (New Russia) ภูมิภาคแถบนี้มีประชากรเบาบางแม้จะพื้นที่กว้างขวางจึงทำให้มีชาวรัสเซียและผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจำนวนมาก ดังเช่นโดเนตส์คเมืองใหญ่ที่สนับสนุนรัสเซียอย่างมากในวิกฤตการณ์เมืองยูเครน ค.ศ. 2014 นั้น ดังเดิมทางการเมืองรัสเซียได้ให้จอห์น ฮิวจ์ นักธุรกิจชาวเวลส์ เข้าทำธุรกิจในนามบริษัทรัสเซียใหม่ (New Russia Company) ทำเหมืองและธุรกิจเหล็กในปี ค.ศ. 1869 ซึ่งช่วยดึงดูดผู้คนให้เข้ามาดินแดนแถบนี้ ผู้คนที่อพยพเข้ามาถูกสอนให้ใช้ภาษารัสเซียและซึมซับอัตลักษณ์รัสเซีย (Darden 2014) ความผูกพันดังกล่าวอันเป็นสาเหตุว่าทำไมประชากรที่นี้จึงสนับสนุนรัสเซีย

ในกรณีของคาบสมุทรไครเมียนั้นมีลักษณะพิเศษเพิ่มเติม ทั้งในแง่ภูมิทั้งด้านชาติพันธุ์ ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ในด้านภูมิศาสตร์ไครเมียเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในทะเลดำสู่ดินแดนยูเรเชีย (Eurasia) และสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ดังนั้นไครเมียจึงเป็นพื้นที่ที่มีชนเชื้อชาติต่างๆ อาศัยอยู่ตลอดมาตั้งแต่ต้นยุคกลางนั้น ชนส่วนใหญ่คือชาวตาตาร์ที่นับถือศาสนาอิสลามนิกายสุหนี่ ดินแดนนี้มีสภาพเป็นรัฐขานกระทั่งรัสเซียสามารถเอาชนะออตโตมันและยึดไครเมียได้จนออตโตมันยอมลงนามในสนธิสัญญา Kk Kaynarca⁵ (ค.ศ. 1774) และต่อมาได้ผนวกคาบสมุทรไครเมียเข้ากับรัสเซียอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1784 ในรัชสมัยของซารินาแคทเธอรีนมหาราชินี ชาวรัสเซียเริ่มอพยพเข้ามาอาศัยในไครเมีย แต่จากสภาพความขัดแย้งและสงครามไครเมียประกอบกับนโยบาย

⁴ Lviv คือ เขตกาลิเซียตะวันออก

⁵ ปัจจุบันคือเมืองเคนัดซา (Kaynardzha) ในบัลแกเรีย

ทางการยึดที่ดินเป็นของทางการรัสเซียทำให้จำนวนชาวตาตาร์อพยพหนีออกจากไครเมียและชาวรัสเซียอพยพเข้ามามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากในปี ค.ศ. 1839 มีชาวตาตาร์ประมาณ 83.5% แต่ ค.ศ. 1897 ลดลงเหลือประมาณ 35.6% (Lee 2014)

ในยุคที่รัสเซียครอบครองไครเมียนี้เองที่มีเหตุการณ์สำคัญอย่างน้อยที่สุดสองเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของจักรวรรดิรัสเซียและสหภาพโซเวียตต่อมา เหตุการณ์แรกคือช่วงสงครามไครเมีย (ค.ศ. 1854 - 1856)⁶ สมรภูมิเมืองเซวัสโตโพล (Sevastopol) อันเป็นเมืองท่ายุทธศาสตร์ที่สำคัญของรัสเซียในทะเลดำ เป็นสมรภูมิที่ดุเดือดและเป็นที่รู้จักมากที่สุดในการณีสงครามไครเมียซึ่งรัสเซียต้องสูญเสียอย่างมโหฬาร โทลสตอย (Leo Tolstoy) นักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ของรัสเซียถึงกับเขียนถึงสงครามไครเมียนี้ไว้ว่าช่วยเสริมสร้างการรับรู้อย่างกว้างขวางจากชนชั้นสูง (Barber 2014) เช่นเดียวกับสมรภูมิที่เซวัสโตโพลในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่รัสเซียต่อสู้ต่อต้านการยึดครองของนาซีเยอรมันได้ถึง 250 วันตั้งแต่ปลาย ค.ศ. 1941 จนกระทั่งได้รับการปลดปล่อยโดยกองทัพแดงในปี ค.ศ. 1944 โดยเซวัสโตโพลถูกทำลายย่อยยับจากสงคราม ซึ่งการต่อสู้เพื่อต่อต้านผู้รุกรานทั้งสองทำให้เซวัสโตโพลถือเป็นความภูมิใจอย่างยิ่งของชาติ เซวัสโตโพลได้รับการจัดเป็นหนึ่งในสิบสามเมืองที่ถือเป็นเมืองวีรบุรุษของสหภาพโซเวียต (hero cities of the Soviet Union)⁷

ยุคสหภาพโซเวียต: สหായร่วมอุดมการณ์

เมื่อจักรวรรดิรัสเซียโดยราชวงศ์โรมานอฟล่มสลายลงจากการปฏิวัติปี ค.ศ. 1917 กลุ่มชาตินิยมยูเครนเรียกร้องอำนาจอปกครองตนเองโดยสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนยูเครน แต่เพียงไม่กี่เดือนกองทัพแดงก็เข้ายึดยูเครน และยูเครนได้เกิดภาวะสงครามกลางเมืองในช่วงสงครามต่อต้านการปฏิวัติระหว่างกองทัพแดงและรัสเซียขาวที่สนับสนุนโดยมหาอำนาจตะวันตก (ค.ศ. 1918-1920) โดยในปี ค.ศ. 1918 โซเวียตรัสเซียต้องยอมยกยูเครนให้เยอรมนีตามสนธิสัญญาเบรสต์-ลิตอฟสค์ (Brest – Litovsk Treaty) เพื่อยุติสงครามกับเยอรมนี (สงครามโลกครั้งที่ 1)⁸ แต่เมื่อเยอรมนีแพ้สงครามโลกครั้งที่ 1 และกองทัพแดงสามารถเอาชนะกองทัพรัสเซียขาวได้ โซเวียตจึงได้ยูเครนด้านตะวันออกและไครเมียคืนมาและได้สถาปนาสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตยูเครน (Ukrainian Soviet Socialist Republic (SRR)) ในธันวาคม ค.ศ. 1920 โดยที่ยูเครนตะวันตกถูกแบ่งแยกไปแลนด์ เซกโกโลวะเกีย และโรมาเนียตามสนธิสัญญาบริก (Treaty of Riga) ค.ศ. 1921 ต่อมาโซเวียตยูเครนได้ร่วมเป็นหนึ่งในสมาชิกก่อตั้งสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต (Union of Soviet Socialist Republics-USSR) ในปี ค.ศ. 1922 (Wright 2010, 705)

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เริ่มจากการที่นาซีเยอรมันบุกยึดโปแลนด์ ส่วนโซเวียตได้บุกยึดโปแลนด์ด้านตะวันออกต่อจากรวดเร็วในวันที่ 19 กันยายน 1939

⁶ สงครามระหว่างออตโตมันที่มีอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นพันธมิตรต่อสู้กับรัสเซีย

⁷ สิบสามเมืองที่ถือเป็นเมืองวีรบุรุษของสหภาพโซเวียต ได้แก่ เลนินกราด (เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก) สตาลินกราด (โวลโกกราด) โอดีสซา เซวัสโตโพล เคียฟ มอสโก เคิร์ช โนวโอรอสสค์ มินสค์ ทูลา เมอมนัสค์ สเมอเลนสค์ และเบรสต์

⁸ ตามเงื่อนไขสนธิสัญญานอกจากยูเครนแล้ว โซเวียตยังต้องเสียไบโลรัสเซีย เบสซาราเบีย เอสโตเนีย ลัตเวีย ลิทัวเนีย ฟินแลนด์ มอลโดเวีย โปแลนด์

จากข้อตกลงการแบ่งดินแดนยึดครองกับนาซีตามข้อตกลงโมโลตอฟ-ริบเบินทรอฟ (Molotov-Ribbentrop Pact)⁴ ที่ทำขึ้นในเดือนสิงหาคมก่อนหน้านั้น และโซเวียตยังได้ยึดยูเครน (รวมทั้งยูเครนตะวันตก) คืน รวมทั้งโปโลวสเซีย รัฐบาลติกทั้งสาม เบสซาราเบียและบูโกวินา (ดินแดนโรมาเนียตอนเหนือ) และมอลโดวา จึงทำให้สหภาพโซเวียตมีดินแดนครอบคลุมพื้นที่ดังกล่าวมาตั้งแต่นั้นจนกระทั่งสลายตัวในปี ค.ศ. 1991 และเป็นจุดเริ่มต้นของการที่ยูเครนตะวันตกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิที่มีศูนย์กลางที่มอสโกนับตั้งแต่นั้น เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ดำเนินต่อมา นาซีเยอรมนีละเมิดข้อตกลงโมโลตอฟ-ริบเบินทรอฟโดยรุกรานสหภาพโซเวียตในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1941 หลังจากเยอรมนีกับสหภาพโซเวียตเป็นพันธมิตรกันได้ 22 เดือน นาซีรุกรานเข้ายึดครองดินแดนที่โซเวียตได้เข้ายึดครองในช่วง ค.ศ. 1939 รวมทั้งยูเครน ช่วงนาซีเข้ายึดครองยูเครนนี้เองที่มีกลุ่มชาตินิยมยูเครนได้ร่วมมือกับเยอรมนีเพื่อต่อต้านสหภาพโซเวียต (เผด็จการสตาลิน) โดยเฉพาะองค์การชาตินิยมยูเครน (Organization of Ukrainian Nationalist - OUN)

องค์การชาตินิยมยูเครนที่นำโดยสเตฟัน บันดารา (Stefan Bandera) เป็นกลุ่มชาตินิยมยูเครนต่อต้านสหภาพโซเวียตที่มีบทบาทสูงสุด และต่อมาบันดาราเองก็ได้ประกาศเอกราชยูเครนจากทั้งสหภาพโซเวียตและนาซี ดังนั้นในสายตาของชาวยูเครนตะวันตกบันดาราคือวีรบุรุษที่ภายหลังยูเครนตะวันตกให้เป็นเสมือนบิดาของปิตุภูมิยูเครน แต่สำหรับยูเครนตะวันออกบันดาราเป็นพวกฟาสซิสต์ที่สมคบกับนาซีและมีบทบาทในการสังหารชาวโปแลนด์จำนวนมากที่หนีมาคนในดินแดนยูเครนตะวันตกลักษณะการกวาดล้าง

ทางชาติพันธุ์ (ethnic cleansing) ในช่วงปี ค.ศ. 1944 (Buruma 2013,170) กรณีสถานะของบันดาราเป็นตัวอย่างอันดีที่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางทัศนคติชาวยูเครนต่างภูมิภาคอันเนื่องมาจากพื้นฐานด้านต่างๆ ที่ต่างกัน แต่เพิ่งมาอยู่ร่วมกันเป็นยูเครนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ในยุคสตาลินชาวตาตาร์และชาติพันธุ์อื่นๆ ลดจำนวนลงอีกมาก ด้วยเหตุผลสำคัญเริ่มแรกจากความอดอยากอันเนื่องมาจากนโยบายด้านเศรษฐกิจรวมศูนย์ที่ผลผลิตถูกยึดเป็นของส่วนรวมที่เรียกเอาผลผลิตปริมาณสูงจนกระทั่งเกิดภาวะความอดอยากอย่างกว้างขวางทั่วไป โดยเฉพาะปี ค.ศ. 1932 และเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์มหาหุภิกขภัย (holodomor) ที่ชาวยูเครนถือว่าเป็นภาวะหุภิกขภัย (famine) หรือความอดอยากที่เกิดจากมนุษย์ (นโยบายของสตาลิน) มิใช่ภาวะความผิดปกติของธรรมชาติ holodomor ทำให้ชาวยูเครนเสียชีวิตไปถึง 7.5 ล้านคน โดยเป็นชาวโครเมียหลายแสนคน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สตาลินยังสั่งเนรเทศชาวตาตาร์โครเมียจำนวนมาก ข้อหาสมรู้ร่วมคิดกับนาซีเยอรมันไปยังเอเชียกลางและเทือกเขาคอซาค ความยากลำบากที่ต้องประสบตั้งแต่การเดินทางทำให้ชาวตาตาร์เหล่านี้ต้องเสียชีวิตถึง 70,000 – 90,000 คน มิคาอิล กอร์บาชอฟ เองยอมรับว่าสภาพของที่ตั้งถิ่นฐานของชาวตาตาร์ที่ถูกเนรเทศนี้เหมือนค่ายกักกัน ประชากรที่ลดลงอย่างมากจึงเป็นโอกาสให้ชาวยูเครนที่พูดภาษารัสเซียและชาวรัสเซียอพยพเข้ามาแทนที่ต่อมา จนทำให้องค์ประกอบด้านประชากรเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงประมาณ 80% ของประชากรของโครเมียเป็นชนเชื้อสายรัสเซียหรือพูดภาษารัสเซีย (Barber 2014)

⁴ ข้อตกลงนี้มีเนื้อหาทางการหลักเป็นข้อตกลงไม่รุกรานซึ่งกันและกัน (non-aggression)

ยูเครนได้สิทธิไครเมียและถือว่าไครเมียเป็นส่วนหนึ่งของยูเครนเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1957 ในสมัยของนิกิตา ครุสชอฟ (Nikita Khrushchev) ซึ่งรัสเซียมอบเป็น “ของขวัญ” ให้ในวาระครบรอบ 300 ปีที่ยูเครนได้ผนวกเข้ากับจักรวรรดิรัสเซีย การมอบไครเมียให้ยูเครนมิได้เป็นเหตุการณ์สำคัญของโซเวียต ขณะนั้นหนังสือพิมพ์ปรพดาของทางการโซเวียตลงข่าวนี้สั้นๆ เพียงหนึ่งย่อหน้าถึงการออกกฎหมายของสภามบริหารสูงสุดของสหภาพโซเวียต (the Presidium of the USSR Supreme Soviet) โอนแคว้นไครเมีย (Crimea Oblast) จากสาธารณรัฐรัสเซียให้สาธารณรัฐนิยมโซเวียตยูเครน เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจเหมือนกัน ความใกล้ชิดด้านดินแดนและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดทางเศรษฐกิจจะระหว่างกัน (Calamur 2014) เซอร์เก ครุสชอฟ (Sergei Khrushchev) นักวิชาการด้านรัสเซียและบุตรชายของนิกิตา ครุสชอฟ สนับสนุนเหตุผลเชิงเศรษฐกิจเช่นกันโดยชี้ว่า เชื้อเพลิงฟอสซิลน้ำมันน้ำดิบปิโตรเลียมอยู่ในอาณาเขตของยูเครน ซึ่งเชื่อนี้จะช่วยระบบชลประทานของภูมิภาคตอนใต้ของยูเครน รวมทั้งไครเมียด้วย ดังนั้นยูเครนจะดูแลรับผิดชอบทุกพื้นที่ในโครงการนี้ (Calamur 2014; de Nesnera 2014) การมอบไครเมียให้ยูเครนขณะนั้นไม่ได้พิจารณาเป็นประเด็นสำคัญ ด้วยเหตุผลที่เข้าใจไม่ยาก กล่าวคือ ขณะนั้นรัสเซียและยูเครนอยู่ร่วมกันในสหภาพโซเวียตที่ไม่ได้มีปัญหาบูรณภาพของดินแดนและอำนาจอของศูนย์กลางที่มอสโกก็มีความเข้มแข็ง หรือยูเครนก็อยู่ในสหภาพโซเวียตและยังเป็นชาติพันธุ์สลาฟตะวันออกเหมือนกับรัสเซียมีรากเดียวกันและชาวรัสเซียยังมีทัศนคติที่มองว่ายูเครนคือรัสเซียย่อยจากที่ได้อ้างมา ดังนั้นไครเมียจะเป็นของรัสเซียหรือยูเครนนั้นจึงไม่ต่างกัน

รัฐเอกราชยูเครนหลังสหภาพโซเวียต

เลโอนิด ครัพชุก (Leonid Kravchuk) ประธานาธิบดีคนแรกของยูเครนภายหลังแยกตัวเป็นเอกราชหลังจากการสลายตัวของสหภาพโซเวียต เป็นผู้ที่ร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับบอริส เยลต์ซิน ในการสร้างเครือจักรภพรัฐเอกราช (Commonwealth of Independent States-CIS) เมื่อเยลต์ซินตระหนักว่าไม่อาจยับยั้งกระแสชาตินิยมในยูเครนในการแยกตัวเป็นรัฐเอกราชได้ การสร้างเครือรัฐเอกราชจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่จะสามารถทำให้รัสเซียยังคงสามารถมีอิทธิพลนำเหนืรัฐเกิดใหม่จากอดีตสหภาพโซเวียตทั้งหลาย และเป็นครัพชุกเองที่เป็นผู้ที่ตั้งใจให้เครือรัฐเอกราชเป็นการรวมตัวแบบหลวมๆ ไม่มีความเข้มแข็ง ครัพชุกยืนยันไม่ต้องการกฎเกณฑ์ร่วม ไม่มีสถานะประชากรร่วม ไม่มีสถานะของเครือรัฐเอกราชในเชิงกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อการแยกตัวจากรัสเซียได้อย่างแท้จริง ซึ่งแนวทางเช่นนี้ได้รับการสนับสนุนจากอาเซอร์ไบจาน มอลโดวา และเติร์กเมนิสถาน (Donaldson and Noguee 2009, 166) ความสัมพันธ์ระหว่างยูเครนกับรัสเซียช่วงแรกที่ครัพชุกดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี (ค.ศ. 1991-1994) ประสบกับปัญหาสำคัญที่สุดสองเรื่อง คือ กองเรือทะเลดำ (Black Sea Fleet) และสถานะของไครเมีย

ความสำคัญของกองเรือทะเลดำที่เซวัสโตโพลบนคาบสมุทรทั้งเชิงประวัติศาสตร์ สัญลักษณ์ และยุทธศาสตร์ทำให้รัสเซียและยูเครนต้องการสิทธิในการครอบครอง หลังจากเจรจากันหลายรอบยูเครนกับรัสเซียได้ตกลงแบ่งกองเรือเป็นสองส่วนเท่าๆ กัน ในข้อตกลงที่ลงนามกันเมื่อ 17 มิถุนายน 1993 แต่ข้อตกลงดังกล่าวนั้นมันไม่อาจเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเมื่อ

บุคลากรส่วนใหญ่ได้รับเงินเดือนจากรัสเซียและภักดีต่อรัสเซีย ดังนั้นต่อมารัฐสภารัสเซียจึงลงมติเป็นเอกฉันท์ประกาศว่าเชอร์สโตปิลเป็นดินแดนของรัสเซีย แต่เยลต์ซินไม่ต้องการใช้แนวทางแข็งกร้าวจึงเสนอให้ยูเครนสละกองเรือทะเลดำเพื่อแลกกับหนี้ค่าก๊าซที่ติดค้างกับรัสเซีย แต่ครีฟชุกปฏิเสธด้วยเหตุผลหนึ่งที่ว่าเชื่อกันว่ากำลังจะมีการเลือกตั้งประธานาธิบดียูเครน เขาจึงไม่อาจยอมสละกองเรือทะเลดำไปได้ เมื่อเลโอนิด कुชมา (Leonid Kuchma) ที่มีภาพว่าสนับสนุนรัสเซีย (pro-Russia) มากกว่าครีฟชุกชนะการเลือกตั้ง ยูเครนกับรัสเซียจึงได้ลงนามในข้อตกลงในเดือนมิถุนายน 1995 ที่เมืองโซชี (Sochi) โดยรัสเซียจะได้กองเรือไปร้อยละ 81.7 ยูเครนได้ ร้อยละ 18.3 โดยกองเรือจะยังคงอยู่ที่เชอร์สโตปิลและรัสเซียจะจ่ายค่าเช่าให้ยูเครนด้วยการยกหนี้ให้ ต่อมาเมื่อ 28 พฤษภาคม 1997 ได้มีการลงนามในข้อตกลงที่ระบุว่ารัสเซียจะยังคงกองเรือไปอีก 20 ปี (จนถึง ค.ศ. 2017) และจ่ายค่าเช่าให้ 100 ล้านดอลลาร์ต่อปี และอีกสามวันคือ 31 พฤษภาคม 1997 ได้มีการลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือ (Friendship and Cooperation Treaty) อายุ 10 ปี ระหว่างยูเครนกับรัสเซีย ที่กรุงเคียฟ โดยมีสาระที่ทั้งสองชาติยอมรับในบูรณภาพของดินแดนซึ่งกันและกัน (Blaj 2013) อย่างไรก็ตามปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างยูเครนกับรัสเซียยังคงมีอยู่โดยเฉพาะกรณีไครเมีย สภาดูมารัสเซียคัดค้านกรณีที่ภาษายูเครนเป็นภาษาทางการเพียงภาษาเดียวในไครเมีย และปัญหานี้ก๊าซของยูเครนต่อรัสเซียก็ยังไม่เป็นที่ตกลงเบ็ดเสร็จ

คุชมานั้นก็มีได้มีท่าทีที่โน้มเอียงไปทางรัสเซียมากนัก เขาร่วมมือกับลงนามในข้อตกลงความ

ร่วมมือทางทหารกับนาโตในปี ค.ศ. 1997 และ 1998 และเข้าร่วมกลุ่มอดีตสหภาพโซเวียตที่ต่อต้านรัสเซียที่เรียกว่า GUUAM (Georgia, Ukraine, Uzbekistan, Azerbaijan, Moldova) (Donaldson and Noguee 2009, 172) และในปี ค.ศ. 2003 คุชมาทรงโค่นในระดับนานาชาติให้ยอมรับว่าเหตุการณ์ Holodomor เป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (genocide) ขณะที่รัสเซียไม่ยอมรับโทษต่อเหตุการณ์ดังกล่าว (Kuzio 2012) แต่การที่คุชมาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์หลายประการโดยเฉพาะจากตะวันตกถึงการปราบปรามฝ่ายค้าน คุณค่าสื่อและการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทำให้คุชมาไม่อาจหันหลังหรือเพิกเฉยต่อรัสเซียเพื่อหันหน้าตะวันตกได้ อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่าเขาพยายามสร้างสมดุลให้ความสัมพันธ์กับรัสเซียโดยร่วมมือกับรัสเซียขณะที่ยังคงรักษาลบประโยชน์ของยูเครน ดังที่โดนัลด์สันและโนจีสสรุปไว้ว่าถึงช่วงปลายสมัยของคุชมายูเครนไม่ได้ดูใกล้ชิดกับรัสเซียมากขึ้นเลย (Donaldson and Noguee 2009, 174) ท่าทีของคุชมากล่าวได้ว่ามีลักษณะเป็นกลาง (centrist) ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างยูเครนกับรัสเซีย

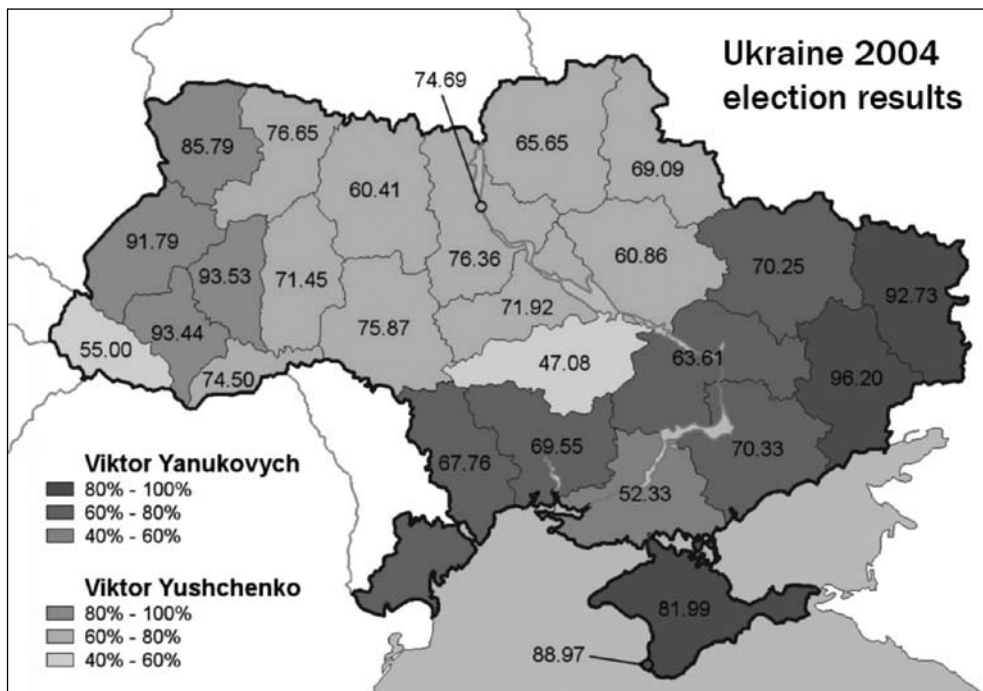
เมื่อถึงปลายสมัยคุชมาสนับสนุนวิกเตอร์ ยานูโควิช (Viktor Yanukovich) ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีขณะนั้นให้เป็นผู้สืบทอดตำแหน่ง ขณะที่ วิคเตอร์ ยูชเชงโก (Viktor Yushchenko) อดีตนายกรัฐมนตรี (1999-2001) ซึ่งขณะนั้นเป็นฝ่ายค้านเป็นคู่แข่งสำคัญที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากความไม่พอใจของประชาชนต่อรัฐบาลคุชมาและทำที่ยูชเชงโกที่สนับสนุนตะวันตกอย่างชัดเจน ยูชเชงโกนั้นมีภาพเป็นเสรีนิยมที่ชัดเจนจนเป็นเหตุผลที่ทำให้คุชมาเคยเลือกเขาเป็นนายกรัฐมนตรี (Kuzio 2012)

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงพื้นที่ที่ใช้ภาษารัสเซียในยูเครน

ที่มา: Max Fisher 2014

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงพื้นที่การเลือกตั้งคะแนนประธานาธิบดี 2004

ที่มา: Max Fisher 2013

ในช่วงการหาเสียงรัสเซียแสดงท่าทีชัดเจนว่าสนับสนุนยานูโควิชและยานูโควิชเองก็หาเสียงด้วยนโยบายที่สนับสนุนรัสเซีย ประธานาธิบดีปูตินได้เดินทางเข้าไปในยูเครนเพื่อประกาศสนับสนุนยานูโควิชถึงสองครั้ง เมื่อผลการเลือกตั้งปรากฏผลว่ายานูโควิชชนะยูซเซงโก ชาวยูเครนเกือบหกแสนคนได้ออกมาชุมนุมประท้วงหน้ารัฐสภาไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง โดยเห็นว่าการโกงการเลือกตั้งอย่างกว้างขวาง ในขณะที่รัสเซียประกาศรับผลการเลือกตั้งทันที ทำให้ผู้ประท้วงนั้นนอกจากประท้วงผลการเลือกตั้งและยานูโควิชแล้วยังประท้วงรัสเซียรวมไปด้วย การประท้วงกดดันต่อเนื่องในประเด็นการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตทำให้ท้ายสุดศาลสูงของยูเครนประกาศให้มีการเลือกตั้งรอบใหม่ระหว่างยานูโควิชกับยูซเซงโก และทำให้ยูซเซงโกชนะการเลือกตั้งได้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี การประท้วงของมหาชนนี้เป็นที่รู้จักในนามการปฏิวัติสีส้ม (orange revolution) และแน่นอนว่าปูตินนั้นไม่พอใจการปฏิวัติสีส้มนี้และตัวยูซเซงโก (ทิพรัตน์ 2555, 147-150)

จากภาพที่ 1 แผนที่แสดงพื้นที่ผู้ใช้ภาษารัสเซียในยูเครนจะเห็นได้ว่าทางภาคตะวันออก ทางตอนใต้และคาบสมุทรไครเมียเป็นพื้นที่ที่ใช้ภาษารัสเซียเป็นภาษาแรก (native language) โดยเฉพาะเขตลูฮันสค์ (Luhansk) โดเนตสค์ (Donetsk) และไครเมียอันเป็นพื้นที่ที่ภายหลังความสำเร็จของการประท้วง Euromaidan ได้มีกระบวนการการแยกตัวจากยูเครน ทั้งนี้สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ของดินแดนแถบนี้ที่เป็นถิ่นอาศัยดั้งเดิมของชาวคอซแซคก่อนที่จักรวรรดิรัสเซียเข้ามามีอิทธิพลเต็มที่ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 ทั้งยังสอดคล้องกับพฤติกรรมการลงคะแนนเลือกตั้งที่ประชาชนในดินแดนที่ใช้ภาษา

รัสเซียนี้จะลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครประธานาธิบดีที่มีท่าทีสนับสนุนรัสเซียไม่ใช่ผู้สมัครที่มีท่าทีสนับสนุนตะวันตกดังภาพที่ 2 ที่คือแผนที่แสดงพื้นที่การลงคะแนนประธานาธิบดี ค.ศ. 2004 ที่เห็นได้ว่าพื้นที่ที่ใช้ภาษารัสเซียเลือกยานูโควิช

ยูซเซงโกเองนอกจากนโยบายเอนเอียงสู่ตะวันตกที่ประกาศในช่วงเลือกตั้งแล้ว ในระหว่างดำรงตำแหน่งประธานาธิบดียังได้มีท่าทีที่ตรงกันข้ามกับรัสเซียหลายประการ เช่นการมีท่าทีสนับสนุนจอร์เจียอย่างชัดเจนในช่วงสงครามสั้นๆ ระหว่างจอร์เจียกับรัสเซีย (กรณีดินแดนออสซีเชียใต้) เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2008 ทั้งยังได้สั่งการให้จำกัดความเคลื่อนไหวของเรือรัสเซีย (โดยเฉพาะจากไครเมีย) ในน่านน้ำของยูเครน (“Ukraine-Russian Relations...”) และในช่วงยูซเซงโกนี้เองที่รัสเซียได้ดำเนินมาตรการที่เห็นได้ชัดว่าเป็นการลงโทษเพื่อแสดงความไม่พอใจต่อยูเครนภายใต้ยูซเซงโก นั่นคือรัสเซียได้ตัดการส่งก๊าซให้ยูเครนสองครั้งใหญ่ ครั้งแรกคือ 1-3 มกราคม 2006 ด้วยเหตุผลที่ยูเครนไม่ยอมจ่ายค่าก๊าซที่รัสเซีย (โดยบริษัท Gazprom) ขึ้นราคาจาก 50 ดอลลาร์เป็น 230 ดอลลาร์ต่อลูกบาศก์เมตร และครั้งที่สองเมื่อเดือนมีนาคม 2008 เป็นเวลาถึง 20 วัน

การพึ่งพาก๊าซจากรัสเซียของยูเครนอีกด้านหนึ่งบ่งบอกถึงความสำคัญของแนวท่อก๊าซในยูเครนที่ส่งก๊าซจากรัสเซียผ่านยูเครนสู่ประเทศยุโรปตะวันออกและตะวันตกอื่นๆ (ซึ่งส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป) ที่ทุกครั้งที่รัสเซียต้องตัดการส่งก๊าซในยูเครนประเทศนี้ได้รับผลกระทบด้วย รัสเซียย่อมปรารถนามีอิทธิพลครอบคลุมยูเครน นอกจากนี้ชายฝั่งทะเลดำของยูเครนแถบคาบสมุทรไครเมียเพิ่งถูกค้นพบไม่นานมานี้ว่ามีปริมาณก๊าซสำรองมูลค่าถึง

40,000 ล้านดอลลาร์¹⁰ (Krasilnikov 2014) ขณะนี้ภาคตะวันตกของยูเครนก็มี shale gas ที่มีปริมาณ 42 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต ที่รัฐบาลยูเครนเพิ่งอนุมัติสัมปทานสำรวจและขุดเจาะเป็นเวลา 50 ปีให้เชฟรอนก่อนเหตุการณ์ Euromaidan ไม่กี่สัปดาห์ (Parry 2014)

ความล้มเหลวจากการบริหารของยูซเซโกทำให้เขาเสียความนิยมอย่างมากจนต้องพ่ายแพ้ต่อยานูโควิชในการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อต้นปี ค.ศ. 2010 และไม่นานหลังจากยานูโควิชขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เขาได้ลงนามข้อตกลงชุดสำคัญกับรัสเซียที่เรียกว่าข้อตกลงคาร์คิฟ (Kharkiv Agreements) หรือสนธิสัญญาเมดเวเดฟ-ยานูโควิช (Medvedev-Yanukovich Pact) เมื่อ 21 เมษายน ค.ศ. 2010 สาระสำคัญของข้อตกลงชุดนี้ก็คือยูเครนให้รัสเซียเข้าฐานทัพที่เซวัสโตโพลจนถึง ค.ศ. 2042 โดยรัสเซียจะลดค่าก๊าซให้ 30% (Blaj 2013) ภาพลักษณ์ของยานูโควิชยิ่งข้างรัสเซียรวมกับการจับกุมและดำเนินคดียูเลีย ทิโมเชโก (Yulia Tymoshenko) อดีตนายกรัฐมนตรีและเป็นฝ่ายค้านคนสำคัญที่ตะวันตกเห็นว่าการดำเนินคดีดังกล่าวเป็นการกล่าวหาที่เล่นแง่ทางการเมือง สะท้อนให้เห็นแนวโน้มประชาธิปไตยถดถอยสู่อำนาจนิยมและได้ประณามการดำเนินคดีนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลยานูโควิชกับตะวันตกจึงเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น

Euromaidan

สภาพปัญหาเรื้อรังและเลวร้ายลงเรื่อยๆ ของยูเครนทั้งทางเศรษฐกิจที่ชะงักงัน เงินเฟ้อพุ่งสูง

(stagflation) การคอร์รัปชันที่มีอย่างกว้างขวาง โครงสร้างพื้นฐานที่ล้าหลัง กลุ่มmafiaเพี้ยขยายตัวอย่างมาก และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจการคลังเพิ่มขึ้นสูง ได้สะสมความไม่พอใจในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง เมื่อยานูโควิชประกาศเมื่อ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 2013 ว่าจะไม่ลงนามในข้อตกลงกับสหภาพยุโรป ประชาชนส่วนมากจึงเห็นว่าเท่ากับยูเครนปฏิเสธช่องทางที่ประชาชนเห็นว่าเป็นความหวังที่จะปฏิรูปยูเครนให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เศรษฐกิจมีการพัฒนาเจริญเติบโต เนื่องจากข้อตกลงดังกล่าวมีสาระรวมข้อผูกมัดในการปฏิรูปและปรับเศรษฐกิจยูเครนให้สอดคล้องกับสหภาพยุโรป เช่นเดียวกับการสร้างมาตรฐานด้านประชาธิปไตยในทางการเมือง สิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรม (Krushelnysky 2013)

สหภาพยุโรปเป็นคู่ค้าที่ใหญ่ที่สุดโดยมูลค่าการค้ากับสหภาพยุโรปมีกว่าหนึ่งในสามของการค้าระหว่างประเทศของยูเครน และสหภาพยุโรปยังเป็นแหล่งเงินทุนต่างประเทศ (การลงทุนโดยตรง ทุนจากต่างประเทศ - FDI) ภายในของยูเครนอีกด้วย (European Commission 2014) ข้อตกลง Association Agreement นี้มีที่มาจากแผนการ Eastern Partnership ที่สหภาพยุโรปเสนอให้ต่อชาติยุโรปตะวันออก อดีตสหภาพโซเวียต โดยเป็นเครื่องมือของสหภาพยุโรปในการกระชับความสัมพันธ์และการให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับกลุ่มชาติดังกล่าว โครงการ Eastern Partnership จึงรวมอาร์มีเนีย อาเซอร์ไบจาน จอร์เจีย มอลโดวา และเบลารุส ชาติต่างๆ เหล่านี้ สหภาพยุโรปจะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจทั้งการเปิดตลาดและความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อแลกกับการปฏิรูปเศรษฐกิจและประชาธิปไตยลักษณะเดียวกันนโยบาย

¹⁰ ประเมินการว่าเขตไครเมียมีก๊าซประมาณ 165,000 ล้านลูกบาศก์เมตร น้ำมัน 47 ล้านตัน และ gas condensate 18.2 ล้านตัน

ฟื้นฟูความสัมพันธ์กับชาติยุโรปตะวันออกของอดีต นายกรัฐมนตรีวิลลี บรันดท์ (Willy Brandt) ของ เยอรมนีตะวันตกในช่วงทศวรรษที่ 1970 โดยข้อตกลง ดังกล่าวนี้อาจจะเอื้ออำนวยให้มีการยกเว้นวีซ่าในการเดินทางเข้าสหภาพยุโรป ลดภาษี และรับเอาบรรทัดฐานแบบยุโรปไปใช้แต่ไม่มีสาระครอบคลุมเรื่องการเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปแต่อย่างใดทั้งสิ้น (Putin's gambit 2013) อย่างไรก็ตามช่วงตั้งแต่ มีนาคม 2007 การเจรจาข้อตกลง Association Agreement ระหว่าง ยูเครนและสหภาพยุโรปก็มีปัญหาสำคัญประการหนึ่ง มาโดยตลอดนั่นคือกรณีการที่รัฐบาลประธานาธิบดี ยานูโควิชดำเนินคดีนางยูเลีย ทิโมเชงโก อดีตนายกรัฐมนตรีและฝ่ายค้านคนสำคัญด้วยข้อหาใช้อำนาจในทางที่ผิด (abuse of power) ในการลงนามข้อตกลงซื้อขายก๊าซกับรัสเซียในปี ค.ศ. 2009 และต่อมาเธอถูกพิพากษาให้มีความผิดและถูกลงโทษจำคุก 7 ปีตั้งแต่ ตุลาคม 2011 ซึ่งสหภาพยุโรปและตะวันตกเห็นว่าเป็นการก่อกวนการเมืองอย่างชัดเจน และได้พยายามเรียกร้องให้รัฐบาลยูเครนปล่อยตัวเธอมาโดยตลอด ดังนั้นสหภาพยุโรปจึงได้ยกเงื่อนไขปล่อยตัวทิโมเชงโกเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการเจรจาข้อตกลง Association Agreement ด้วย

ทางด้านรัสเซียนายกรัฐมนตรีมิทรี เมเวเดฟ ได้กล่าวถึงการตัดสินใจของยูเครนในการจะทำข้อตกลงนี้กับสหภาพยุโรปไว้ว่ายูเครนจะไม่มีสะพานเชื่อมกับรัสเซียหากยูเครนนี้ไปทางตะวันตก และเท่ากับยูเครนยอมสละความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะ (exclusive relationship) กับรัสเซีย (Go for broke 2013) และยูเครนต้องเสียรายได้จากการส่งออกไปถึง 35,000 ล้านดอลลาร์ อันจะส่งผลกระทบต่อภาวะหนี้ของยูเครนที่มีรัสเซียเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ และรัสเซียยังเสนอต่อยูเครนว่ายูเครนจะสามารถประหยัดเงินได้ถึง 1 หมื่นล้าน

ดอลลาร์จากส่วนลดค่าก๊าซ หากยูเครนเข้าร่วมระบบสหภาพศุลกากรยูเรเชียภายใต้สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชียที่จะได้จัดตั้งในปี ค.ศ. 2015 (Eurasian Economic Union - EAEU) ดังนั้นแม้ประโยชน์ที่ได้จากตลาดที่ใหญ่ที่สุดในโลกอย่างสหภาพยุโรปจะดึงดูดใจอย่างยิ่งแต่ท้ายสุดสิ่งที่รัสเซียเสนอให้ (นอกเหนือจากกดดัน) ดูจะคุ้มที่จะมุ่งความสนใจไปให้ก่อน กล่าวคือ ปฏิเสธไม่ให้เงินอุดหนุน การยกหนี้และการนำเข้าโดยปราศจากภาษีรวมมูลค่าหลายล้านยูโร ขณะที่สหภาพยุโรปเสนอให้เงินกู้ 610 ล้านดอลลาร์ กับเงินกู้ที่อาจได้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) อีก 1 พันล้านยูโร (Putin's gambit 2013)

การที่ยูเครนยกเลิกการลงนามในข้อตกลงกับสหภาพยุโรปทั้งที่สรุปการเจรจาได้แล้วสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนจำนวนมากจึงได้ออกมาชุมนุมประท้วงท่าที่เช่นนี้ของยานูโควิชทั้งในกรุงเคียฟและเมืองต่างๆ โดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันตกในกรุงเคียฟอันเป็นศูนย์กลางของการประท้วงอยู่ที่จัตุรัสเอกราช (Independence Square - Maidan Nezalezhnosti) การประท้วงที่สนับสนุนแนวทางการดำเนินนโยบายเพื่อให้ยูเครนใกล้ชิดกับยุโรป (ที่นำโดยสหภาพยุโรป) การประท้วงที่ต่อต้านรัฐบาลและสนับสนุนข้อตกลงกับสหภาพยุโรปนี้จึงเป็นที่รู้จักต่อมาในชื่อ Euromaidan การประท้วงโดยสงบเริ่มวนวายเมื่อทางการพยายามปราบปรามผู้ชุมนุม จนวันที่ 1 ธันวาคม 2013 มีผู้ชุมนุมถึงประมาณ 300,000 คน และมีการเข้ายึดศาลว่าการกรุงเคียฟ ด้านรัสเซียก็แสดงท่าทีสนับสนุนรัฐบาลยูเครนโดยประกาศแผนการซื้อพันธบัตรรัฐบาลยูเครนจำนวน 5,000 ล้านดอลลาร์ และลดราคาก๊าซให้ยูเครน (Aljazeera 2014) ความตึงเครียดจากการประท้วงใหญ่ Euromaidan เพิ่มขึ้นเมื่อมีการผ่านกฎหมายต่อต้านการประท้วง

และฝ่ายผู้ประท้วงกล่าวว่าทางรัฐบาลนอกจากจะพยายามปราบปรามผู้ประท้วงอย่างรุนแรงโดยใช้ตำรวจหน่วยความมั่นคงพิเศษหรือเบอร์คูต (Berkut) ที่ขึ้นชื่อในด้านความโหดร้าย แล้วยังใช้วิธีการส่งอันธพาล (titushky) เข้ามาก่อวินาศภัยผู้ชุมนุมประท้วงด้วย แต่ทางผู้ประท้วงก็ได้ตั้งหน่วยป้องกันตนเองต่อต้าน (Maiden-defenders-sotnyky) (Sekarev 2014) เหตุการณ์สำคัญในการประท้วง Euromaidan ซึ่งทำให้รัฐบาลยูเครนต้องสั่นคลอนอย่างมาก เมื่อมีการชุมนุมไม่ต่ำกว่า 88 คน (Aljazeera 2014) ผลของความรุนแรงและการสูญเสียชีวิตจากการชุมนุมทำให้ฝ่ายค้านกับผู้ประท้วงตกลงกับยานูโควิชที่จะตั้งรัฐบาลใหม่และจัดการเลือกตั้งโดยเร็ว อำนาจของยานูโควิชสั่นคลอนขณะที่รัฐบาลลงมติให้ปล่อยทิโมเชนโก และต่อมาผู้ประท้วงได้สามารถควบคุมกรุงเคียฟได้ ทำให้ยานูโควิชหลบหนีออกนอกกรุงเคียฟเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2014 รัฐบาลขณะนั้นได้ลงมติปลดยานูโควิชจากตำแหน่งประธานาธิบดีและกำหนดให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีในวันที่ 25 พฤษภาคม 2014

อย่างไรก็ตามการประท้วง Euromaidan มีประเด็นที่ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์โดยเฉพาะเป็นด้านที่สำคัญที่สุดที่ได้รับการโจมตีและลดความชอบธรรมของการประท้วงจากรัสเซียนั้น คือการที่ประท้วง Euromaidan มีกลุ่มชาวจัดรวมอยู่ด้วยโดยรวมตัวกันในนาม Right Sector (Pravy Sektor) กลุ่มนี้เป็นองค์กรที่เป็นที่รวมของพรรคการเมืองและกลุ่มต่างๆ ที่มีอุดมการณ์ชาตินิยมในขบวนการประท้วง Euromaidan อุดมการณ์ของ Right Sector นั้นมีลักษณะชาตินิยม

สุดโต่ง (ultranationalist) ตามแบบ OUN ที่มีสเตฟัน บันเดราได้ชื่อว่าเป็นผู้สมคบกับนาซี (Nazi collaborator) พรรคเสรีภาพ (Svoboda-freedom) พรรคการเมืองชาตินิยมที่ใหญ่ที่สุดในยูเครนที่ได้การวิจารณ์ว่าเป็นพรรคแนวนาซีใหม่ (neo-Nazi) ก็อยู่ในกลุ่ม Right Sector พรรค Svoboda เป็นพรรคการเมืองในระบบและมีขนาดใหญ่เป็นอันดับสี่ของยูเครนที่เป็นพันธมิตรกับกลุ่มชาตินิยมหลายประเทศในยุโรปและมีท่าทีต่อต้านชาวยิว (anti-Semitic) ชัดเจนกระทั่งสภาชาวยิวโลก (World Jewish Congress) ได้มีการเรียกร้องการห้ามหรือ “แบน” พรรคนี้ในระบบการเมือง มีรายงานข่าวว่า Svoboda มีบทบาทนำพอสมควรใน Euromaidan และเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธที่เกี่ยวข้องกับความวุ่นวาย (Jacobsen 2014; “Euromaidan: the Dark Shadow...” 2014) ดังนั้น Euromaidan สำหรับรัสเซียคือการทำรัฐประหารโดยกลุ่มปฏิวัติในกรุงเคียฟที่ครอบงำโดยพวกประท้วงกลุ่มน้อยที่เป็นพวกสุดโต่งติดอาวุธที่มีแผนที่จะกดขี่ชนเชื้อสายรัสเซียและกลุ่มอื่น ดังนั้น Euromaidan จึงไม่ได้เป็นยูเครนเป็นประชาธิปไตยและมีหลักนิติธรรมมากขึ้น แต่จะนำไปสู่สภาพไร้กฎหมายและความรุนแรงต่อนักข่าว นักการเมืองฝ่ายตรงข้าม และประชาชนทั่วไป นอกจากนั้นหลังจากโค่นอำนาจของยานูโควิชไปแล้ว สหรัฐยังใช้อิทธิพลตั้งโอลิแกนเดอร์ เทอร์คินอฟ (Oleksander Turchynov) เป็นประธานาธิบดีรักษาการทั้งที่ไม่ได้เป็นผู้ที่รู้จักกันวงกว้าง ทั้งที่มีวิตาลี คลิตช์โก (Vitaly Klitschko)¹¹ ผู้นำฝ่ายค้านคนสำคัญอยู่ เนื่องจากรัฐมนตรีช่วยต่างประเทศสหรัฐอเมริกา วิกตอเรีย นูลแลนด์ (Victoria Nuland) ไม่ชอบคลิตช์โก (Markov 2014) Euromaidan

¹¹ คลิตช์โกมีภาพเป็นวีรบุรุษนักกีฬาของชาวยูเครน เขาเคยเป็นแชมป์มวยรุ่นเฮฟวี่เวทของสมาคมมวยโลก (WBC) และองค์การมวยโลก (WBO) ระหว่าง 2004-2012 ผู้ไม่เคยพ่ายแพ้เสียตำแหน่ง

จึงถูกมองจากรัสเซียด้วยว่าเป็นแผนของสหรัฐในการโค่นล้มรัฐบาลยูเครนที่สนับสนุนรัสเซีย

มุมมองของผู้ประท้วง Euromaidan กับของผู้สนับสนุนรัสเซียและชาวรัสเซียที่ตรงข้ามกันคนละซีก ทำให้เปรียบเทียบได้ว่ากรณีการประท้วง Euromaidan เป็นเรื่องการปะทะของวิธีคิด “นาซีต่อโจร” (Nazis vs bandits) กล่าวคือ ฝ่ายผู้สนับสนุนรัสเซียและชาวรัสเซียมองว่าผู้ประท้วง Euromaidan เป็นผู้นิยมนาซีชาตินิยมหัวรุนแรงและลัทธิขวาจัดฟาสซิสต์ ในขณะที่ผู้ประท้วงมองว่าการออกมาประท้วงนั้นเพื่อโค่นล้มพวกนักการเมืองโจรปล้นชาติที่ประชาชนไม่อาจทนอีกต่อไปได้และจ่ายอมให้กลุ่มขวาจัดเข้าร่วมขบวนการความเคลื่อนไหวด้วย (Ryabchuk 2014) นอกจากนี้ยังมีประเด็นเสริมด้านอิทธิพลแทรกแซงของมหาอำนาจที่ฝ่ายสนับสนุนรัสเซียมองว่า Euromaidan เป็นการให้อิทธิพลแทรกแซงจากตะวันตก ในขณะที่ฝ่ายผู้สนับสนุน Euromaidan มองว่ารัสเซียพยายามเข้าครอบงำผ่านการบีบให้ยูเครนต้องยกเลิกข้อตกลงกับสหภาพยุโรปเพื่อเข้าร่วมสหภาพศุลกากรยูเรเชีย (Eurasian Customs Union) ซึ่งเท่ากับจะทำให้ยูเครนตกอยู่ภายใต้การครอบงำของรัสเซียเต็มตัวสมความตั้งใจของรัสเซียมาโดยตลอดตั้งแต่ยูเครนได้เอกราช

ในขณะที่มุมมองของรัสเซียมองการประท้วง Euromaidan นั้นนำโดยพวกยูเครนฟาสซิสต์ที่สนับสนุนโดยสหรัฐอเมริกาอี้อำนาจในเคียฟและโค่นอำนาจประธานาธิบดีที่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนบรรดาพวกที่ขึ้นมีอำนาจใหม่ก็เหยียดหยามกลุ่มชนที่พูดภาษารัสเซียด้วยการประกาศให้การใช้ภาษารัสเซียเป็นสิ่งผิดกฎหมาย และเตรียมขับไล่ฐานทัพเรือ

ของรัสเซียออกจากเซวัสโตโพล ชนเชื้อสายรัสเซียจึงต้องขอความช่วยเหลือจากปูติน เพื่อช่วยให้ประชาชนผู้รักสันติให้ปลอดภัยจากภัยของพวกฟาสซิสต์ การรับรู้และความเชื่อในความกล่าวอ้างดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากความผิดพลาดของรัฐสภายูเครนที่ผ่านกฎหมาย (แม้ว่าจะยกเลิกภายหลัง) ที่ยกเลิกสถานะภาษารัสเซียในฐานะเป็นภาษาทางการเท่าเทียมกับภาษายูเครน (“The end of the beginning?” 2014) อันเป็นการตัดสินใจอย่างไร้ความรับผิดชอบทั้งๆ ที่มีสถานการณ์ความตึงเครียดอย่างยิ่งระหว่างพื้นที่ด้านตะวันออกที่ใช้ภาษารัสเซียกับพื้นที่ด้านตะวันตกที่ใช้ภาษายูเครนอยู่

รัฐบาลใหม่หลังการเลือกตั้งของยูเครนได้ลงนามในข้อตกลง Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2014 ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกรอบข้อตกลงใหญ่ Association Agreement (AA) และเพื่อช่วยแก้ไขปัญหามั่นคง การเมือง และเศรษฐกิจของยูเครน สหภาพยุโรปจะยอมเปิดตลาดเอื้อประโยชน์พิเศษให้ยูเครนเพียงฝ่ายเดียวจนถึงวันที่ 31 มิถุนายน 2015 ข้อตกลงนี้คณะกรรมการการค้ายุโรปกล่าวว่าจะทำให้ผู้ส่งออกยูเครนประหยัดไปได้ถึง 490 ล้านดอลลาร์ภายในช่วงระยะ 10 ปี และร้อยละ 95 ของสินค้ายูเครนจะได้สิทธิภาษี 0% อย่างไรก็ตามเพื่อหลีกเลี่ยงการเสื่อมเสียภาพและความมั่นคงของยูเครนลงไปอีกโดยเฉพาะผลกระทบที่อาจเกิดกับการเข้าสู่ตลาด CIS ภายใต้ข้อตกลงระหว่างยูเครนกับรัสเซีย เมื่อกันยายน 2014 สหภาพยุโรปจึงเลื่อนการดำเนินงานตามข้อตกลง DCFTA ออกไปก่อนโดยจะชะลอจนถึงมกราคม 2016 (European Commission 2014)

จากวิกฤตการเมืองสู่วิกฤตบูรณภาพแห่งดินแดน

ความไม่พอใจต่อการประท้วง Euromaidan ของภูมิภาคที่นิยมรัสเซียสะท้อนออกมาเป็นปฏิกิริยาตอบโต้ที่ท้ายสุดลุกลามจากการแบ่งขั้วทางการเมืองไปสู่วิกฤตการณ์บูรณภาพของดินแดนกรณีการแยกตัวเป็นเอกราชของไครเมียและสงครามกลางเมืองในภูมิภาคโดเนตสค์ (Donetsk) และลูฮันสค์ (Luhansk) ทางตะวันออก ในกรณีไครเมียนั้นตั้งแต่ยูเครนแยกเป็นรัฐเอกราชทั้งไครเมียและรัสเซียได้พยายามแยกไครเมีย ออกจากยูเครนเป็นระยะๆ มาโดยตลอด โดยเฉพาะจากความพยายามของสภาสูงสุดสาธารณรัฐปกครองตนเองไครเมียเพื่อแยกตัวจากยูเครนและกลับเข้าไปผนวกรวมกับรัสเซีย โดยพรรคการเมืองนิยมรัสเซียได้ประกาศเป็นข้อความหลักในการรณรงค์ว่าจะนำไครเมียกลับไปสู่รัสเซีย ทำให้พรรคนิยมรัสเซียได้รับการเลือกตั้งเข้ามาบริหารไครเมียตลอดมา ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งกับรัฐบาลยูเครน สาเหตุของความพยายามแยกตัวนอกเหนือจากความใกล้ชิดผูกพันทางชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรมแล้วชาวไครเมียเชื้อสายรัสเซียยังเปื้อน่ายการบริหารปกครองที่ไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลยูเครนที่ทำให้ค่าจ้าง รายได้ และสวัสดิการสังคมของชาวรัสเซียดีกว่า ยิ่งทำให้ชาวไครเมียเชื้อสายรัสเซียต้องการแยกไปรวมกับรัสเซียเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ความพยายามเท่าที่ผ่านมานั้นรัฐบาลรัสเซียไม่ส่งเสริมและสนับสนุนโดยเฉพาะช่วงที่รัสเซียยังมีนโยบายต่างประเทศที่ยังต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับตะวันตก (รมย 2557, 19-22)

ต่อกรณีสาเหตุของ Euromaidan การที่รัฐบาลยูเครนยกเลิกการลงนามในข้อตกลง Association Agreement กับสหภาพยุโรปสภาสูงของสาธารณรัฐปกครองตนเองไครเมียได้สนับสนุนท่าทีเช่นนี้และยังเรียกร้องให้ไครเมียกระชับความสัมพันธ์กับดินแดนภูมิภาคของรัสเซียด้วย (รมย 2557, 24)

หลังจากการประท้วง Euromaidan อันส่งผลให้ยานูโควิชพ้นจากตำแหน่งและต้องหนีข้อหาคอร์รัปชันไปรัสเซีย สร้างความไม่พอใจในพื้นที่ที่สนับสนุนเขาและรัสเซีย บรรดาประชาชนเหล่านี้มองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นการใช้กำลังอาชญากรรมอำนาจอย่างชัดรัฐธรรมนูญ ในไครเมียนั้นมีการเดินขบวนประท้วงรัฐบาลใหม่ที่รักษาการและได้มีการปะทะกับชาวตาทาร์ไครเมียที่สนับสนุนรัฐบาลใหม่ เหตุการณ์ลุกลามโดยมีกองกำลังติดอาวุธบุกเข้ายึดอาคารที่ทำการรัฐบาลหลายแห่ง และต่อมาได้บุกยึดสนามบินสนามบินนานาชาติซิมเฟโรโพลและสนามบินของกองทัพในเซวัสโตโพลในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2004 รุ่งขึ้นสภาสูงรัสเซียได้มีมติอนุมัติคำขอของปูตินในการใช้กำลังทหารในไครเมีย รัสเซียให้เหตุผลถึงการใช้อำนาจทหารในไครเมียว่าเป็นไปตามข้อตกลงที่มีอยู่เพื่อป้องกันกองเรือทะเลดำของตน รวมทั้งในไครเมียมีความเคลื่อนไหวของพวกชาตินิยมยูเครนหัวรุนแรงที่เป็นอันตรายต่อชาวรัสเซีย (กว่าครึ่งของประชากรในไครเมีย) และชาวไครเมียที่ใช้ภาษารัสเซีย กองทหารรัสเซียได้เคลื่อนเข้าสู่เมืองหลวงของไครเมีย ส่วนทางฝ่ายรัฐบาลยูเครนนับเห็นว่าการกระทำของรัสเซียเป็นการรุกรานและเท่ากับประกาศสงครามกับยูเครน (Aljazeera 2014)

วันที่ 6 มีนาคม 2014 รัฐสภาโครเมียมมีมติเอกฉันท์ให้โครเมียเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย และเพื่อแสดงให้เห็นว่ากระบวนการที่ชอบธรรมและเป็นความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนจึงจะจัดการลงประชามติเรื่องนี้ในวันที่ 14 มีนาคม 2014 แต่ชาวตาตาร์ประกาศจะไม่เข้าร่วมประชามตินี้ ในวันที่ 13 มีนาคม คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีมติว่าการจัดประชามตินี้ผิดกฎหมาย แต่รัสเซียใช้สิทธิยับยั้งขณะที่จีนงดออกเสียง ท้ายสุด ผลประชามติปรากฏว่าร้อยละ 96.6 สนับสนุนการเข้าร่วมรัสเซีย ดังนั้นวันที่ 18 มีนาคม ปูตินจึงได้ลงนามในข้อตกลงผนวกโครเมียและชาวสโตโปลเข้ากับรัสเซีย โดยโครเมียมีฐานะเป็นสาธารณรัฐหนึ่งในสหพันธรัฐรัสเซีย ส่วนชาวสโตโปลมีฐานะเป็นเมืองของสหพันธรัฐ เทียบเท่ากับมอสโกและเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก นับเป็นครั้งแรกตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองที่รัสเซียขยายดินแดนเพิ่ม (รมย 2557, 31-40; Aljazeera 2014) และเป็นความชัดเจนอย่างที่สุดของการเข้ามายุ่งเกี่ยวกับวิกฤตการณ์เมืองยูเครนของรัสเซียที่ทำให้สหภาพยุโรปและสหรัฐเริ่มใช้มาตรการแซงก์ชันเพื่อลงโทษรัสเซียต่อการกระทำที่ตะวันตกเห็นว่าเป็นการแทรกแซงยูเครนและเข้าครอบครองดินแดนอย่างผิดกฎหมาย

ภายหลังการแยกตัวและไปรวมกับรัสเซียของโครเมีย ในเดือนเมษายน 2014 ได้มีกลุ่มแบ่งแยกดินแดนติดอาวุธบุกยึดอาคารที่ทำการรัฐบาลหลายแห่งในหลายๆ เมืองในเขตโดเนตสค์และลูฮันสค์ ซึ่งต่อมาก็มีการปะทะกับกองทัพยูเครน การสู้รบรุนแรงขึ้นอย่างมากภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดี โดยเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2014 กลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่นิยมรัสเซียได้จัดทำประชามติเรื่องการประกาศเอกราชจากยูเครน แม้การทำประชามติจะไม่ได้รับการยอมรับ

จากรัฐบาลรักษาการยูเครนและตะวันตก แต่รัสเซียประกาศยอมรับทั้งยังแนะนำว่าทางยูเครนควรเปิดการเจรจากับตัวแทนของฝ่ายแบ่งแยกดินแดน เพื่อให้การแยกตัว (ตามผลของประชามติที่สนับสนุนการแยกดินแดนอย่างท่วมท้น) เป็นไปอย่างราบรื่นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2014 ที่เปโตร โปโรเชนโก (Petro Poroshenko) มหาเศรษฐีนักธุรกิจผู้สนับสนุนการประท้วง Euromaidan ได้รับชัยชนะ การสู้รบระหว่างกองทัพยูเครนและฝ่ายแบ่งแยกดินแดนนิยมรัสเซียได้ดำเนินเรื่อยมาตั้งแต่นั้น โดยฝ่ายรัฐบาลยูเครนและตะวันตกกล่าวหาว่ารัสเซียให้การสนับสนุนโดยตรงต่อกองกำลังแบ่งแยกดินแดนไม่ว่าจะเรื่องอาวุธ ยุทโธปกรณ์หรือแม้กระทั่งกำลังพล การสู้รบลักษณะสงครามกลางเมืองนี้กลายเป็นจุดสนใจของประชาคมโลกเมื่อเครื่องบินมาเลเซียนแอร์ไลน์เที่ยวบินที่ MH17 ถูกยิงตกขณะบินเหนือดินแดนสู้รบวันที่ 17 กรกฎาคม 2014 โดยยูเครนและตะวันตกกล่าวหาว่าเป็นฝีมือของกลุ่มกองกำลังแบ่งแยกดินแดนยิงขีปนาวุธต่อต้านอากาศยานที่ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย และทำให้สหภาพยุโรปและสหรัฐเพิ่มระดับแซงก์ชันรัสเซียโดยจำกัดธุรกรรมการเงินระยะยาวของธนาคารและบริษัทน้ำมันรัสเซีย (Buckley and Keane 2015)

วิกฤตสืบเนื่อง Euromaidan ของยูเครนมีโดเนตสค์และลูฮันสค์ได้กลายเป็นเรื่องการเมืองระหว่างประเทศอย่างเต็มตัว เมื่อหลายชาติพยายามเข้ามาประสานให้เกิดการเจรจาเพื่อให้เกิดการหยุดยิง ยุติการสู้รบโดยผลความพยายามได้ทำให้เกิดข้อตกลงหยุดยิงมินสค์ (Minsk Photocol) ที่เบลารุสเป็นเจ้าภาพและคนกลางโดยข้อตกลงที่กรุงมินสค์ เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2014 ทางรัสเซีย ยูเครน และกองกำลังแบ่งแยกดินแดนตกลงการกำหนดแนวเขตที่

กองทัพยูเครนและฝ่ายแบ่งแยกดินแดนต้องถอนอาวุธหนักออกภายในรัศมี 15 กิโลเมตร อย่างไรก็ตาม การสู้รบยังคงดำเนินอยู่ และต่อมาได้มีการละเมิดข้อตกลงอย่างสิ้นเชิงในช่วงมกราคม - กุมภาพันธ์ 2015 จนทำให้เกิดความพยายามครั้งที่สองโดยผู้นำยูเครน รัสเซีย ฝรั่งเศส และเยอรมนีได้บรรลุข้อตกลงหยุดยิงฉบับใหม่ (Minsk II) เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2015 อย่างไรก็ตามยังคงมีระหว่างการสู้รบต่อเนื่อง ในภูมิภาคโดเนตสค์และลูฮันส์ค์ เมื่อทางการยูเครนได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาทั่วไปขึ้นในวันที่ 26 ตุลาคม 2014 แต่แน่นอนว่าไม่อาจจัดการเลือกตั้งได้ที่พื้นที่ขัดแย้งที่มีการสู้รบทั้งสองแห่ง และต่อมาฝ่ายแบ่งแยกดินแดนได้จัดการเลือกตั้งของตนในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2014 ซึ่งสะท้อนชัดว่าทางรัฐบาลกลางยูเครนขาดอำนาจในการปกครองในภูมิภาคนี้

การเมืองระหว่างประเทศเรื่องยูเครน

ในด้านการเมืองระหว่างประเทศ ตั้งแต่ที่ประธานาธิบดีปูตินมีอำนาจบริหารรัสเซียแนวนโยบายต่างประเทศที่สำคัญและเห็นการดำเนินนโยบายได้ชัดเจนคือแนวนโยบาย “ประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง” (Near Abroad - blizhneye zarubezhiye) Near Abroad นั้นเป็นแนวนโยบายต่างประเทศของรัสเซียต่อสภาพความสัมพันธ์ใหม่ที่เกิดขึ้นหลังจากสหภาพโซเวียตนั้นต้องแตกตัวกันไปโดยที่รัสเซียเป็นรัฐผู้สืบทอดของสหภาพโซเวียต Near Abroad ได้รับการเปรียบเทียบกับจากนักวิชาการและนักสังเกตการณ์หลายคนว่าเหมือนกับหลักการมอนโร (Monroe doctrine) ของสหรัฐอเมริกา กล่าวคือรัสเซียเห็นว่าดินแดนที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงถือเป็นเขตผลประโยชน์

สำคัญที่ผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นชาติในหรือนอกภูมิภาคนั้นต้องเคารพความเป็นใหญ่ของรัสเซียบรรดาพื้นที่ต่างๆ เหล่านี้ หรืออาจมองได้ว่าดินแดน Near Abroad นั้นเปรียบเสมือนเป็นเวอร์ชันที่ปรับให้ทันสมัยขึ้นของแนวคิดเรื่องเขตอิทธิพลที่ผลประโยชน์ของรัสเซียจำเป็นต้องได้รับการปกป้อง ไม่ว่าผลประโยชน์นี้จะเป็นการนิยามโดยพิจารณาจากอาณาเขตดินแดน หรือแม้กระทั่งในเชิงของค่านิยม ความเชื่อ หรือทั้งสองเรื่องประกอบกัน ภัยคุกคามใดที่รัสเซียเห็นในภูมิภาคและเกี่ยวเนื่องกับผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งยวดในลำดับต้นๆ จึงเป็นภัยคุกคามต่อรัสเซียโดยตรงด้วย นอกจากนั้นบรรดาชาติต่างๆ (โดยเฉพาะในอดีตสหภาพโซเวียตในยุโรปและยูเรเชีย) ที่รัสเซียมองว่าเป็น Near Abroad ก็เป็นชาติที่เล็กกว่ามากทั้งสิ้น รัสเซียจึงคาดหวังว่าบรรดาชาติเหล่านี้จะประพฤติตนในทางที่รัสเซียเห็นว่าเหมาะสม ควรจะลงนามในข้อตกลงที่รัสเซียเห็นว่าดีและถูกต้อง รวมทั้งควรจะอยู่เฉยๆ เงียบๆ ในสิ่งที่รัสเซียเห็นว่าควรจะทำเช่นนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่าแนวคิดและแนวนโยบายนี้มีพื้นฐานจากประวัติศาสตร์ ชาตินิยมและจักรวรรดินิยมรัสเซีย (ทิพรัตน์ 2555, 128-131)

ประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อท่าทีของรัสเซียทั้งในแง่ด้านชาติพันธุ์ การก่อตั้งเป็นอาณาจักรที่เป็นปึกแผ่นและรุ่งเรืองของซาร์รัสเซีย ผู้ปกป้องอาณาจักรคริสเตียนทางตะวันออก ความยิ่งใหญ่ระดับจักรวรรดิ และการรุกราน ส่งผลหล่อหลอมให้ชาวรัสเซียยอมรับในแนวความคิดเรื่อง Near Abroad และการเป็นมหาอำนาจหนึ่งเดียวในภูมิภาคยูเรเชีย ดังนั้นแง่มุมมองด้านประวัติศาสตร์ก็ประกอบกับภูมิศาสตร์ที่ตั้งของรัสเซีย (และยูเครน) เป็นสิ่งที่สร้างการรับรู้ มุมมอง และทัศนคติ ผลประโยชน์ด้านความ

มั่นคงและเศรษฐกิจ สภาพการเมืองภายในของรัสเซียเองก็ได้ช่วยให้ประธานาธิบดีปูตินนั้นดำเนินแนวนโยบาย Near Abroad ได้อย่างดี รัสเซียอาจจะสามารถพอยอมรับได้กับการสูญเสียยุโรปกลางและยุโรปตะวันออกที่เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตภายใต้ข้อค้ายุโรปตะวันออกในยุคสงครามเย็น แต่กับดินแดนที่เคยเป็นอดีตสหภาพโซเวียตปัจจุบันมีการเรียกชื่อรัฐอดีตสหภาพโซเวียตที่อยู่ในยุโรปว่า “ยุโรปตะวันออกใหม่” นั้นเป็นเรื่องยากที่รัสเซีย (และชาวรัสเซีย) จะยอมรับการสูญเสียอิทธิพลอันดับหนึ่ง หรือกระทั่งระดับอิทธิพลแต่ผู้เดียวต่อดินแดนเหล่านี้ได้ รัสเซียนั้นอ้างว่าเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดตะวันออกนั้นรับรองว่าจะให้เหล่าอดีตสาธารณรัฐสหภาพโซเวียตเป็นเขตกันชนเป็นกลาง (neutral buffer zone) ไม่ถูกดึงเข้าไปหาตะวันตก นักวิชาการและผู้สังเกตการณ์ตะวันตกบางคนเองก็ได้กล่าวถึงคำสัญญานี้ แต่ทางสหรัฐและชาติตะวันตกก็ได้แย้งถึงการมีคำสัญญาเช่นนี้ อย่างไรก็ตามคำสัญญานี้ดูเสมือนไร้ความหมายไปเมื่อรัฐบาลตีกทั้งสามเข้าเป็นสมาชิกทั้ง NATO และสหภาพยุโรป (Friedman 2014a) นอกจากนั้นคนจำนวนมากในตะวันตกยังมองว่าความกลัวของรัสเซียเรื่องการถูกรุกรานเป็นเรื่องโบราณล้าสมัย ไม่มีใครต้องการรุกรานรัสเซียและไม่มีใครสามารถรุกรานรัสเซียได้ แต่นั่นเมื่อขณะรัสเซียยัง “อ่อนแอ” เมื่อรัสเซียกลับมาเข้มแข็งขึ้นนอกเหนือจากความเคารพนับถือที่รัสเซียสมควรได้แล้ว ความสำคัญของวิธีคิดดั้งเดิมด้านความมั่นคงและภัยคุกคามกลับมาพร้อมกับความภาคภูมิใจและความมั่นใจ ดังนั้นรัสเซียจึงไม่อาจยอมเสียดินแดนเขตกันชนทั้งยูเครน

และเบลารุส ที่จะทำให้ยากต่อการป้องกันพื้นที่ใจกลาง (heartland) ของรัสเซีย เมืองสโมเลนสค์ (Smolensk) ซึ่งเคยอยู่ลึกในดินแดนสหภาพโซเวียตจะกลายเป็นเมืองชายแดนของรัสเซียหากไม่มีดินแดนกันชน (Friedman 2014a)

ยูเครนนั่นจึงจัดเป็นดินแดนที่เข้าลักษณะ Near Abroad ที่สำคัญอย่างยิ่งยวดสำหรับรัสเซีย จากองค์ประกอบของการเป็นดินแดน Near Abroad ทุกด้าน กล่าวคือนอกเหนือจากที่ชนะที่มีอย่างยาวนานว่ายูเครนเป็น “เมืองน้อง” ตลอดช่วงระยะเวลาประวัติศาสตร์รัสเซีย ยังมีปัจจัยด้านความเกี่ยวพันทางชาติพันธุ์และศาสนา การมีชาวรัสเซียจำนวนมาก การเป็นพื้นที่ที่แนวท่อก๊าซหลักของรัสเซียผ่านไปยังยุโรป (สหภาพยุโรป) ที่เป็นลูกค้ารายใหญ่ที่สุดของรัสเซีย การมีแนวพรมแดนติดกับรัสเซียที่ยาวกว่า 2,200 กิโลเมตรและกั้นระหว่างรัสเซียกับชาติสมาชิกนาโตและสหภาพยุโรปซึ่งถือเป็นพวกชาติตะวันตก รัสเซียไม่ไว้วางใจ และยูเครนยังมีคาบสมุทรไครเมียที่มีกองเรือทะเลดำอันมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อรัสเซียทำที่และบทบาทรัสเซียในการเข้ามายู่เกี่ยวกับวิกฤตยูเครนไม่ใช่เพียงเพราะเป็นมหาอำนาจชาติหนึ่งที่มุ่งมีอำนาจเหนืออีกชาติหนึ่งเพื่อการครอบครองเป็นเจ้าตามธรรมดา แต่ยังมีแง่มุมของการเป็นมหาอำนาจเพื่อนบ้านต่อดินแดนที่พิจารณาว่าเป็นเขตอิทธิพล (การเมืองและความมั่นคง) และที่สำคัญยังเกี่ยวพันชัดเจนด้านความผูกพันทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมอย่างมาก ปัจจุบันยังมีชาวรัสเซียและชาวยูเครนที่พูดภาษารัสเซียจำนวนมากในยูเครน

¹² บริซินสกี เป็นอดีตที่ปรึกษาด้านความมั่นคงแห่งชาติสมัยประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ ช่วง 1977 - 1981 และยังเป็นหนึ่งในที่ปรึกษาด้านนโยบายต่างประเทศคนสำคัญของโอบามา

ความสนใจของตะวันตกต่อยูเครนโดยเฉพาะของสหรัฐนั้น หากพิจารณาเชิงการเมืองระหว่างประเทศก็เป็นไปตามที่ ชบิกเนียฟ บริซินสกี (Zbigniew Brzezinski)¹² ได้อธิบายไว้ในหนังสือ The Grand Chessboard (1997) บริซินสกียกให้ยูเครนเป็นหนึ่งในชาติที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่หมุดหมายในภูมิรัฐศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่ง (crucially important geopolitical pivots) เช่นเดียวกับอาร์เซอร์ไบจาน เกาหลีใต้ ตุรกี และอิหร่าน เนื่องจากภูมิศาสตร์ที่ตั้งของยูเครนในภูมิภาคยูเรเชียที่เขาเห็นว่าการต่อสู้เพื่ออำนาจอันดับหนึ่งของโลก ยังคงคงดำเนินอยู่ที่ภูมิภาคแห่งนี้ ดังนั้นสหรัฐจะไม่ยอมให้ใครครอบงำยูเรเชียและทำลายอำนาจของสหรัฐ ในขณะที่หากปราศจากยูเครนรัสเซียก็ไม่อาจถือเป็นมหาอำนาจยูเรเชีย ส่วนความสำคัญของยูเครนในเชิงเศรษฐกิจที่ทั้งรัสเซียและสหรัฐรวมถึงสหภาพยุโรปตระหนักดีมาจากการที่ที่ตั้งยูเครนเป็นเส้นทางการส่งพลังงานที่สำคัญ เป็นพื้นที่ตั้งของเครือข่ายการส่งต่อก๊าซขนาดใหญ่ เชื่อมระหว่างแหล่งพลังงานทั้งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในรัสเซียและทะเลแคสเปียน และตลาดผู้บริโภคในตลาดยูเรเชียไปถึงยุโรปตะวันตก ทั้งยังไม่นับปริมาณก๊าซสำรองใต้ดินจำนวนที่บริษัทน้ำมันและก๊าซอเมริกันอย่างเชฟรอนและเอ็กซอนกำลังพยายามรุกเข้าไปสร้างความสัมพันธ์เพื่อนต่ออำนาจผูกขาดในภูมิภาคที่มีอยู่ของก๊าซพรอม (Gazprom) ของรัสเซีย (Ahmed 2015)

สรุป

จากพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ทำให้ยูเครนไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะเมื่อรัสเซียคือชาติ

มหาอำนาจที่มีประวัติศาสตร์เป็นจักรวรรดิที่มีอิทธิพลเหนือดินแดนยูเครนมาเป็นเวลายาวนานกอบกับปัญหาเสถียรภาพทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมภายในของยูเครนเองที่ภาคการเมืองไร้ประสิทธิภาพ มีการกระจุกตัวของอำนาจบรรดากลุ่มผู้มีอำนาจ (oligarchs) การคอร์รัปชันอันส่งผลให้เศรษฐกิจเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง ในสังคมที่มีฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและทัศนคติ วิกฤตยูเครนจึงเป็นทั้งวิกฤตภายในและวิกฤตด้านการต่างประเทศของยูเครนที่เกี่ยวข้องกันอย่างไม่อาจแยกจากกันได้ หนทางที่จะฟื้นสภาพปัญหาอันร้ายแรงทั้งสองด้านจึงมีความยากลำบากอย่างยิ่งได้ทราบใดที่รัสเซียยังพร้อมจะใช้นโยบายแข็งกร้าวต่อยูเครน เมื่อรัสเซียเห็นว่าขัดกับผลประโยชน์ของตนไม่ว่าด้านใด

ในส่วนเหตุปัจจัยด้านการเมืองภายในยูเครนนั้นกล่าวได้ว่าเกิดจากความแตกแยกแบ่งขั้วอย่างชัดเจนในสังคมยูเครนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ระหว่างชาวยูเครนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันตกและภาคเหนือกับชาวยูเครนที่มีวัฒนธรรมรัสเซียและชาวยูเครนเชื้อสายรัสเซียทางตอนใต้ ทางตะวันออก และไครเมียเท่ากับว่ายูเครนประสบปัญหาวิกฤตจากความแตกต่างทางอัตลักษณ์อันเป็นผลของการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิศาสตร์อันส่งผลต่อการรับรู้หรือการมองโลก ปัจจัยพื้นฐานที่สร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างนี้แม้เป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้แต่อย่างไรก็ตามอัตลักษณ์ก็มีธรรมชาติเป็นพลวัต ดังนั้นปัญหาความแตกต่างด้านอัตลักษณ์ภายในยูเครนอันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องที่สามารถแก้ไขได้หากการเมืองยูเครนมีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อพลเมืองทั้งสองกลุ่มได้อย่างเท่าเทียมกัน

รัฐบาลใหม่ของยูเครนคงไม่อาจหลีกเลี่ยงการให้อำนาจการปกครองตนเองมากขึ้นให้กับเขตต่างๆ โดยเฉพาะทางตอนใต้และทางตะวันออกที่มีชนเชื้อสายรัสเซียและชาวยูเครนที่พูดภาษารัสเซียเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจต้องปรับรูปแบบการปกครองเป็นสหพันธรัฐและต้องปฏิรูปด้านการเมืองให้โปร่งใสลดการคอร์รัปชันและอิทธิพลของพวกกลุ่มผู้มีอำนาจให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถที่จะปฏิรูปและฟื้นฟูเศรษฐกิจที่อยู่ในภาวะล้มเหลวได้อย่างแท้จริง ซึ่งในตอนนี้เป็นเรื่องที่ตะวันตกจะสามารถพิสูจน์ความจริงใจ ปรารถนาดีต่อความเข้มแข็งและก้าวหน้าของยูเครนในหนทางเสรีนิยม ความช่วยเหลือและความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ตะวันตกโดยเฉพาะสหภาพยุโรปอยู่ในฐานะจะช่วยเหลือยูเครนจากวิกฤตได้อย่างดีที่สุด ยูเครนที่การเมืองและเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ (หรือเติบโตได้ดี) จะสามารถเงื่อนไขไขปัญหาความสัมพันธ์กับรัสเซียได้อย่างดี ในส่วนความสัมพันธ์โดยตรงกับรัสเซียนั้น มีข้อเสนอที่ได้รับความนิยมมากที่สุดแนวหนึ่งคือยูเครนอาจจำเป็นต้องเลือกการดำเนินแนวทางแบบฟินแลนด์ (Finlandisation) ในช่วงสงครามเย็น กล่าวคือยูเครนไม่จำเป็นต้องหันหลังให้ตะวันตกแต่วางท่าที่ทั้งภายในและภายนอกที่ไม่ขัดแย้งหรือต่อต้านรัสเซีย ูปธรรม

ที่สำคัญเช่น การล้มเลิกความคิดที่จะเข้าเป็นสมาชิก NATO

อย่างไรก็ตามแนวทางแบบฟินแลนด์อาจไม่ได้รับการยอมรับจากรัสเซียโดยตรงภายใต้การบริหารของปูติน เนื่องจากบริบทต่างๆ ที่ต่างไปจากช่วงสงครามเย็น และยูเครนไม่เหมือนกับฟินแลนด์ในเชิงปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ (ความเกี่ยวพันกับรัสเซีย) ชาติพันธุ์ ภูมิรัฐศาสตร์ ภูมิเศรษฐศาสตร์ และบริบทการเมืองระหว่างประเทศ จึงไม่อาจคำนึงแต่เพียงแง่มุมการเมืองเรื่องการแข่งขันด้านอำนาจระหว่างรัฐดังที่สกิดเอลสกี (Skidelsky 2014) และนักวิชาการหรือนักคิดสายสังคมนิยมหลายคนมองว่าแนวทางแบบฟินแลนด์คือคำตอบ ดังนั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในหรือการสร้างเสถียรภาพความมั่นคงภายในในทุกด้านและพัฒนาเศรษฐกิจยกระดับคุณภาพชีวิตโดยทั่วไปน่าจะเป็นเรื่องที่เป็นวิถีทางที่ดีที่สุดต่อปัญหาวิกฤต ท้ายสุดหากจะสรุปกรณีวิกฤตยูเครนนี้ว่าแก่นแท้แล้วคืออะไร ก็น่ากล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของความล้มเหลวของการบริหารจัดการรัฐอันเนื่องมาจากโครงสร้างทางสังคมของยูเครน และการกลับมาของเกมการเมืองของมหาอำนาจและแนวคิดเรื่องภูมิรัฐศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ฉาย ภัคธิดา. 2550. *ประวัติศาสตร์การทูตสมัยจักรวรรดิรัสเซีย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทิพรัตน์ บุบผะศิริ. 2555. รัสเซียในการเมืองระหว่างประเทศในยุโรปตะวันออกหลังยุคสงครามเย็น. *รัสเซียศึกษา*. 3 (1): 95-164.
- รมย์ ภิรมนตรี. 2557. บทบาทของรัสเซียในไครเมีย. *รัสเซียศึกษา* 5 (2): 1-74.
- The end of the beginning?. 2014. *The Economist*. March 8, 2014. <http://www.economist.com/node/21598744> (accessed April 30, 2014)
- Euromaidan: The dark shadows of the far-right in Ukraine protests. 2014. *International Business Times*. <http://www.ibtimes.com/Euromaidan-dark-shadows-far-right-ukraine-protests-1556654>. (accessed June 12, 2014)
- Go for broke: Ukraine's risky EU trade deal. 2013. *RT*. 4 November, <http://on.rt.com/tq5kmg> (accessed November 1, 2015)
- Media: Kravchuk, Kuchma, and Yuschenko call to denounce Kharkiv Pact. 2013. *Kyiv Post*. <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/media-kravchuk-kuchma-and-yuschenko-call-to-denounce-kharkiv-pact-338252.html>. (accessed May 22, 2014)
- Putin's gambit: How the EU lost Ukraine. 2013. *Spiegel Online*. 25 November. <http://www.spiegel.de/international/europe/how-the-eu-lost-to-russia-in-negotiations-over-ukraine-trade-deal-a-935476.html>. (accessed November 1, 2015)
- Putin Hosts Kuchma, Yanukovych. 2004. *The Moscow Times* October 11. <http://themoscowtimes.com/news/article/putin-hosts-kuchma-yanukovych/227825.html>. (accessed June 2, 2014)
- The significance of the Donbas. 2014. *Deutsche welt*, dw.de/the-significance-of-the-donbas/a-17567049. (accessed June 19, 2014)
- Ukraine-Russia relations - 2005-2010 – Yushchenko. *Global security*, <http://www.globalsecurity.org/military/world/ukraine/forrel-ru-01.htm>. (accessed October 10, 2014)

- Ahmed, Nafeez. 2014. Ukraine crisis is about great power oil, gas pipeline rivalry. *The guardian*. 6 March 2014. <http://www.theguardian.com/environment/earth-insight/2014/mar/06/ukraine-crisis-great-power-oil-gas-rivals-pipelines> (accessed 1 November 2015)
- Al Jazeera. 2014. Timeline: Ukraine's political crisis. Last updated May 15. <http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/03/timeline-ukraine> (accessed 1 November 2015)
- Aslund, Anders. 2013. How Putin lost Ukraine. *The Moscow Times*. August 21, 2013. <http://www.themoscowtimes.com/opinion/article/how-putin-lost-ukraine/484823.html>. (accessed September 15, 2014)
- Barber, Tony. 2014. Crimea: A region divided. *Financial Times*, March 6. <http://www.ft.com/inl>. (accessed March 13, 2014)
- Blaj, Laura. 2013. Ukraine's Independence and its geostrategic impact in Eastern Europe. *Debate: Journal of Contemporary Central and Eastern Europe* 21:2-3, 165-181. doi:10.1080/0965156X.2013.841797 (accessed April 3, 2014)
- Buruma, Ian. 2013. *Year zero: A history of 1945*. London: Atlantic Books.
- Calamur, Krishnadev. 2014. Crimea: A gift to Ukraine become a political flash point. *NPR: National Public Radio*, February 27. (accessed March 18, 2014)
- Darden, Keith. 2014. How to save Ukraine. *Foreign Affairs*. <http://www.foreignaffairs.com/articles/141182/keth-darden/how-to-save-ukraine>. (accessed April 21, 2014)
- deNesnera, Andre. 2014. Krushchev's son: Giving crimea back to Russia not an option. *Voice of America*. March 6, 2014, <http://www.voanews.com/content/krushchev-son-giving-crimea-back-to-russia-not-an-option/1865752.html>. (accessed April 21, 2014)
- Donaldson, R.H., and Joseph L Noguee. 2009. *The foreign policy of Russia: Changing systems, enduring interests*. 4th ed. Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- Encyclopaedia Britannica. Ukraine, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/612921/Ukraine>. (accessed April 18, 2014)
- European Commission. *Trade: Ukraine*, <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/ukraine/> (accessed 1 November 2015)

- Evans, Julian. 2014. Ukraine: Rebirth of a nation. *New Statesman*, March 2014, <http://www.newstatesman.com>. (accessed April 20, 2014)
- Fisher, M. 2013. This one map helps explain Ukraine's protests, *The Washington Post*, <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2013/12/09/this-one-map-helps-explain-ukraines-protests/> (accessed April 20, 2014)
- Fisher, M. 2014. 9 questions about Ukraine you were too embarrassed to ask, *The Washington Post*, <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2014/01/30/9-questions-about-ukraine-you-were-too-embarrassed-to-ask/> (accessed April 20, 2014)
- Friedman, George. 2014. Russia examines its options for responding to Ukraine. *Stratfor*. March 18, 2014, <http://www.stratfor.com/weekly/russia-examines-its-options-responding-ukraine>. (accessed March 19, 2014)
- Friedman, George. 2014. Borderland. The view beyond Ukraine. *Stratfor*. June 10, 2014. <http://www.stratfor.com/weekly/borderlands-view-beyond-ukraine>. (accessed June 11, 2014)
- Friedman, George. 2014. Can Putin survive?" *StratFor*. <http://www.stratfor.com/weekly/can-putin-survive>. (accessed September 23, 2014)
- Harding, Luke. 2010. Yanukovych set to become president as observers say Ukraine election was fair. *The Guardian*, February 8. <http://theguardian.com/world/2010/feb/08/viktor-yanukovych-ukraine-president-election>. (accessed September 15, 2014)
- Hrushevskyi, Mykhaylo. *History of Ukraine*. (George Skoryk, Trans and Abridged). Toronto Ukrainian genealogy group. http://torugg/History/history_of_ukraine.html. (accessed April 21, 2014)
- Jacobsen, Katherine. 2014. Ukraine's far-right: popular or propaganda?" *Al Jazeera*. <http://m.aljazeera.com/story/2014520121212590213>. (accessed May 20, 2014)
- Krasilikov, Stanislav. 2014. Ukraine estimates lost crimean shale gas resources at \$40 billion." *Itar-Tass*. <http://en.itar-tass.com/economy/727438>. (accessed July 24, 2014)
- Krushelnysky, Askold. 2013. The end of Ukraine's balancing act. *Foreign Policy*. February 7, 2013. http://www.foreignpolicy.com/articles/2013/02/06/the_end_of_ukraine_s_balancing_act. (accessed June 19, 2014)

- Kuzio, Taras. 2012. Leonid Kuchma tells it like it is.” *Jamestown Foundation*, <http://jamestownfoundation.blogspot.com/2012/04/leonid-kuchma-tells-it-like-it-is.html>. (accessed June 19, 2014)
- Kuzio, Taras. 2014. After Kiev Coup, the West will focus on Moscow. *The Moscow Times*. March 27, 2014, <http://goo.gl/3SCZNI> (accessed July 3, 2014)
- Kuzio, Taras. 2014. Neither East nor West: Ukraine’s security policy under Kuchma, www.taraskuzio.net/International_Relations_files/international-kuchma_policy.pdf. (accessed January 19, 2014)
- Lee, Alexander. 2014. Ukraine and Russia: A troubled history. *History Today*. 64 (4), www.historytoday.com/alexander-lee/ukraine-and-russia-troubled-history (accessed July 3, 2014)
- Markov, Sergei. 2014. After Kiev Coup, the West will focus on Moscow”. *The Moscow Times*. March 27, 2014, <http://www.themoscowtimes.com/opinion/article/after-kiev-coup-the-west-will-focus-on-moscow/496915.html>. (accessed April 21, 2014)
- McManus, Bryan. 2014. EU Leaders to confront Putin over gas threats.” *AFP*. October 10, 2014, <http://uk.news.yahoo.com>. (accessed October 10, 2014)
- Parry, Nick. 2014. Beneath the Ukraine crisis: Shale gas.” *Consortium News*. April 24, 2014, <http://consortiumnews.com/2014/04/24/beneath-theukraine-crisis-shale-gas/>. (accessed July 24, 2014)
- Popescu, .2014. Ukraine: four crisis, one country. *EU Observer*. June 5, 2014, blogs.euobserver.com/popescu/2014/06/05/Ukraine-four-crises-one-country/ (accessed June 18, 2014)
- Prymak, Thomas. 1989. Hrushevsky and the Ukraine’s ‘Lost’ history. *History Today* 39 (1), <http://www.historytoday.com/thomas-prymak/hrushevsky-and-ukraines-lost-history>. (accessed April 9, 2014)
- Razumkov Centre. 2012. EU-Ukraine-Russia relations: Problems and prospects. *National Security & Defence* No.4-5, http://www.razumkov.org.ua/eng/files/category_journal/NSD_133-134_eng_l.pdf. (accessed April 23, 2014)
- Roberts, J M. 1996. *A history of Europe*. Oxford: Helicon Publishing.
- Ryabchuk, Anastasiya. 2014. Right revolution? Hopes and perils of the Euromaidan protests in Europe. *Debate: Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, doi:10.1080/0965156X.2013.877268 (accessed April 3, 2014)

- Sekarev, Alexei. 2014. The third republic: Ukraine struggles its way through to Europe. *Estonian Center of Eastern Partnership* 17, April 2014. http://www.razumkov.org.ua/upload/1401800470_file.pdf (accessed July16, 2014)
- Skidelsky, Robert. 2014. Kennan's revenge. *Project Syndicate*. April 22, 2014, <http://goo.gl/9A2iof>. (accessed April 24, 2014)
- Sorosnovsky, Dmitry. 2014. Crimean identity: Yesterday, today, tomorrow?" June 7, 2014. <http://eng.globalaffairs.ru/number/Crimean-Identity-Yesterday-Today-Tomorrow-16714>. (accessed June 19, 2014)
- Wright, John W (Ed.). 2010. *The New York Times Almanac 2011*. NY: Penguin Books. ("Ukraine" 705-706.)
- Euromaidan: The dark shadows of the far-right in Ukraine protests. *International Business Times*, <http://www.ibtimes.com/Euromaidan-dark-shadows-far-right-ukraine-protests-1556654> (accessed June 12, 2014)